

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
Факультет міжнародного туризму та економіки
Кафедра туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи
другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Виконав: студент II курсу, групи МТЕ-122м
Спеціальності 242 Туризм

(код і найменування спеціальності)

Освітня програма Туризмознавство

ЧИЖЕЛИКОВ О.Л.

(прізвище та ініціали)

Керівник КОРНІЄНКО О.М.

(прізвище та ініціали)

Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**Національний університет «Запорізька політехніка»**Інститут, факультет Міжнародного туризму та економікиКафедра Туристичного, готельного та ресторанного бізнесуСтупінь вищої освіти Другий (магістерський) рівеньОсвітньо-кваліфікаційний рівень магістрСпеціальність 242 Туризм
(шифр і назва)Освітня програма (спеціалізація) Туризмознавство
(назва освітньої програми (спеціалізації))**ЗАТВЕРДЖУЮ****Завідувач кафедри ТГРБ**Валентина ЗАЙЦЕВА

«___» _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я**НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА**ЧИЖЕЛИКОВА Олександра Леонідовича

(прізвище, ім'я по батькові)

1. Тема роботи (проекту) Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в світі та Українікерівник роботи (проекту) КОРНІЄНКО О.М., к.е.н., доцент ,

затвердженні наказом вищого навчального закладу від 18 жовтня 2023 року № 397

2. Строк подання студентом роботи (проекту) 01.12.2023 р.3. Вихідні дані до роботи (проекту) в роботі використано нормативно-правову базу України, статистичні дані Державної служби статистики України, звіти Всесвітньої туристичної організації, аналітичні звіти, підручники, навчальні посібники, монографії, наукові публікації, матеріали науково-практичних конференцій, Інтернет-джерела

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Розділ 1. Теоретичні аспекти сільського зеленого туризму. Розділ 2. Аналіз сучасного стану розвитку та проблем функціонування сільського зеленого туризму. Розділ 3. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

3 таблиці, 10 рисунків

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	КОРНІЄНКО О.М., доцент каф. ТГРБ	01.09.2023	02.09.2023
2	КОРНІЄНКО О.М., доцент каф. ТГРБ	23.09.2023	25.09.2023
3	КОРНІЄНКО О.М., доцент каф. ТГРБ	16.10.2023	18.10.2023
Нормо контроль	ГРЕСЬ-ЄВРЕІНОВА С.В., доцент каф. ТГРБ	28.11-10.12.2023	

7. Дата видачі завдання 1 вересня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Узгодження теми, складання змісту	20.08-01.09.2023	виконано
2	Вивчення літературних джерел	01.09-10.09.2023	виконано
3	Збір матеріалу на кваліфікаційну роботу	01.09-01.10.2023	виконано
4	Групування та аналіз зібраного матеріалу	01.09-11.10.2023	виконано
5	Виконання першого розділу	01.10.2023	виконано
6	Виконання другого розділу	20.10.2023	виконано
7	Виконання третього розділу	05.11.2023	виконано
8	Формування висновків та рекомендацій	06-09.11.2023	виконано
9	Оформлення кваліфікаційної роботи	10-11.11.2023	виконано
10	Перевірка роботи на плагіат	12-15.11.2023	виконано
11	Перевірка роботи керівником	16-20.11.2023	виконано
12	Одержання відгуку та рецензії	22-23.11.2023	виконано
13	Попередній захист кваліфікаційної роботи	16-20.11.2023	виконано
14	Подання роботи на кафедру	01.12.2023	виконано
15	Захист кваліфікаційної роботи	15.12.2023	виконано

Студент

(підпис)

Олександр ЧИЖЕЛИКОВ

(ім'я та прізвище)

Керівник роботи (проекту)

(підпис)

Ольга КОРНІЄНКО

(ім'я та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 91 с., 10 рис., 3 табл., 57 джерел.

Об'єкт дослідження – сільський зелений туризм.

Мета роботи – дослідження проблем та визначення перспектив розвитку сільського зеленого туризму в світі та Україні.

Методи дослідження: діалектичний метод, метод теоретичного узагальнення, системного аналізу та синтезу, порівняльного аналізу, структурний метод, статистичні методи, метод спостережень.

В першому розділі кваліфікаційної роботи висвітлено сутність поняття сільський зелений туризм; визначено класифікацію закладів сільського зеленого туризму, їх послуги; описано сільський зелений туризм як вид підприємницької діяльності. В другому розділі кваліфікаційної роботи проведено аналіз розвитку сільського зеленого туризму в світі, аналіз розвитку сільського зеленого туризму в Україні, визначено проблеми функціонування сільського зеленого туризму. Третій розділ кваліфікаційної роботи містить визначення сільського зеленого туризму як напряму підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. У третьому розділі також досліджено перспективи розвитку сільського зеленого туризму в світі та Україні.

Одержані результати кваліфікаційної роботи можуть бути задіяні національними, регіональними та місцевими органи влади, приватним сектором і громадами для розробки національних програм розвитку сільського зеленого туризму з метою залучення відвідувачів в сільські місцевості, а також розвитку сільських громад.

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ, УКРАЇНА, СВІТ, ПЕРСПЕКТИВИ, ПРОБЛЕМИ, ДОСВІД.

АНОТАЦІЯ

Чижеликов О. Л. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в світі та Україні. – Кваліфікаційна робота.

У роботі досліджено теоретичні аспекти сільського зеленого туризму. Проаналізовано сучасний стан сільського зеленого туризму в світі та Україні. Досліджено проблеми функціонування сільського зеленого туризму. Визначено тенденції розвитку сільського зеленого туризму у світі та Україні.

Ключові слова: сільський зелений туризм, Україна, світ, перспективи, проблеми.

ANNOTATION

Chyzhelykov O. L. Challenges and opportunities to develop rural green tourism in Ukraine and all over the world. – Qualifying work.

Theoretical aspects of the study of rural green tourism were investigated in the work. The current state of rural green tourism in the world and Ukraine was analyzed. The problems of functioning of rural green tourism have been studied. Trends in the development of rural green tourism in the world and in Ukraine have been determined.

Keywords: rural green tourism, Ukraine, world, prospects, problems.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

га – гектар

ГО – громадське об'єднання

ЗМІ – засоби масової інформації

ІКОМОС – Міжнародна рада з пам'яток і визначних місць

ін. – інше

км – кілометр

млн. грн. – мільйон гривень

млрд. дол. – мільярд доларів

МСП – малі та середні підприємства

ММСП – мікро-, малі та середні підприємства

НТО – Національна туристична організація

од. – одиниць

ООН – організація об'єднаних націй

ПЗФ – природно-заповідний фонд

р. – рік

тис. км² – тисяч квадратних кілометрів

т. ч. – у тому числі

ФОП – фізична особа підприємець

ЮНВТО – Всесвітня туристична організація

COVID-19 – коронавірусна інфекція

DFI – національні фінансові установ розвитку

GIAHS – Глобально важливі системи сільськогосподарської спадщини

UNWTO – Всесвітня туристична організація

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	10
1.1. Сутність поняття сільський зелений туризм	10
1.2. Класифікація закладів сільського зеленого туризму, їх послуги	16
1.3. Сільський зелений туризм як вид підприємницької діяльності	21
Висновки до 1 розділу	25
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМИ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	27
2.1. Аналіз розвитку сільського зеленого туризму в світі	27
2.2. Аналіз розвитку сільського зеленого туризму в Україні	38
2.3. Проблеми розвитку сільського зеленого туризму	47
Висновки до 2 розділу	53
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	55
3.1. Сільський зелений туризм як напрям підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств	55
3.2. Тенденції розвитку сільського зеленого туризму в світі	60
3.3. Тенденції розвитку сільського зеленого туризму в Україні	72
Висновки до 3 розділу	77
ВИСНОВКИ	79
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	84

ВСТУП

В сучасних умовах зелений та сільський туризм сформувався в окремий суттєвий сектор глобального туристичного ринку.

Сільський зелений туризм – нова сфера діяльності і досліджень, де простежується взаємодія напрямків як економічного, так і неекономічного характеру, як світового, так і національного рівнів.

Сільський зелений туризм – комплексна галузь економіки, яку слід розглядати як: сферу різноманітних послуг; сектор внутрішнього і міжнародного туризму; вид підприємницької діяльності в сільській місцевості; розвиток сільського туризму передбачає також і рішення ряду економічних, екологічних і соціальних проблем в приймаючому регіоні.

Дослідженням проблемних питань щодо розвитку сільського зеленого туризму займається багато вчених, праці яких висвітлено у даній роботі. Серед них: В. Бирковича, Т. Булаха, Ю. Зінька, В. Іванишина, В. Ісаєнка, О. С. Нездоймінова, М. Рутинського, Клоезе Дж. В. та ін. Не дивлячись на значний внесок авторів у дослідження сфери розвитку сільського зеленого туризму, вона потребує подальшого дослідження.

Метою роботи є дослідження проблем та визначення перспектив розвитку сільського зеленого туризму в світі та Україні.

Для досягнення поставленої мети в роботі необхідно вирішити такі завдання:

- обґрунтувати теоретичні аспекти розвитку сільського зеленого туризму;
- проаналізувати сучасний стан сільського зеленого туризму в світі та Україні;
- дослідити проблеми розвитку сільського зеленого туризму;
- визначити перспективи розвитку сільського зеленого туризму в світі та Україні.

Об'єктом дослідження є сільський зелений туризм.

Предметом дослідження є процес розвитку сільського зеленого туризму в світі та Україні.

Джерелами інформації для написання роботи слугували: нормативно-правова база України, статистичні дані Державної служби статистики, звіти Всесвітньої туристичної організації, аналітичні звіти, підручники, навчальні посібники, монографії, наукові публікації, матеріали науково-практичних конференцій, Інтернет-джерела, власні дослідження.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань під час написання роботи було використано такі загальнонаукові та спеціальні методи: описовий, що передбачає узагальнення зібраного матеріалу та визначення сутності поняття «сільський зелений туризм»; порівняльний – для визначення спільних та відмінних ознак ресурсних складових сільського зеленого туризму; статистичний – для аналізу фактичного розвитку сільського зеленого туризму в світі та Україні; аналіз і синтез, що передбачає розподіл досліджуваних об'єктів на складові, властивості та об'єднання їх під час вирішення завдань; структурний та системний аналіз – для розгляду проблем розвитку сільського зеленого туризму; абстрактно-логічний – для теоретичного узагальнення та формулювання висновків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в доповненні змісту теоретичних аспектів сільського зеленого туризму, як фактору розвитку сільських громад та сільської місцевості, а також у визначенні основних проблем та перспектив розвитку сільського зеленого туризму в світі та Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання результатів дослідження при розробці національних програм розвитку сільського зеленого туризму, програм розвитку сільських громад. Також матеріали кваліфікаційної роботи можна використовувати при викладанні дисциплін для студентів спеціальності 242 Туризм «Спеціалізований туризм» та «Технологія туристичної діяльності».

Апробація результатів дослідження. Основні результати, викладені в

роботі, доповідалися на II Міжнародній науково-практичній конференції «Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства» (м. Запоріжжя, 10 листопада 2023 р.) [57].

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань. Загальний обсяг роботи складає 91 сторінку друкованого тексту, основний зміст роботи викладено на 84 сторінках, включаючи 3 таблиці, 10 рисунків. Перелік посилань містить 57 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність поняття сільський зелений туризм

В українському законодавстві поняття «сільський туризм» згадується у законі України «Про особисте селянське господарство», він зазначається як один із різновидів господарської діяльності у формі сільської гостинності, тобто надання послуг проживання та відпочинку міським жителям приватних господарств сільської місцевості [1].

Спеціалісти європейської організації Euroter акцентують увагу на тому, що сільський туризм надає підтримку розвитку аграрним регіонам, збереженню культурної спадщини, відродженню місцевих традицій та виробництву місцевої продукції. Регіональна ідентифікація визначає даний вид туризму та слугує задоволенню потреб туристів з розміщення, харчування, дозвілля, і всього того, що сприяє стійкому розвитку соціальної сфери села.

Поняття «сільський туризм» у його звичному трактуванні існує з давніх часів. Ще в Римській імперії серед представників патриціанських сімей виникла мода на поїздки з Риму в село. Масовий інтерес до відпочинку на селі проявляється з XIX ст. А з другої половини XX ст. в урбанізованих країнах Європи сільський зелений туризм перетворився на один із основних засобів «порятунку» європейців від стресового впливу розвинутих промислових міст.

На думку науковців, сільський зелений туризм є найперспективнішою галуззю світової туристичної економіки. Обсяги агротуристичних послуг в постіндустріальних країнах у 2 – 4 рази перевищують зростання готельної бази та курортних послуг у цих країнах.

У науковій літературі зустрічаються різні підходи та терміни для визначення сутності цього поняття «сільський зелений туризм», пов'язаного

з відпочинком у сільській місцевості (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Визначення терміна «сільський зелений туризм» вітчизняних та зарубіжних авторів

Автор та джерело інформації	Зміст терміна
Биркович В. І. [2]	Це специфічна форма відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості, а також культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону.
Булах Т. М. [3]	Це вид туризму, що передбачає знайомство з місцевим побутом в агрооселях, вивчення традицій проведення народних свят, фольклорної творчості, організації подорожей вихідного дня.
Матей Д. [4]	Це туристична діяльність, яку надають місцеві фермери для залучення туристів на їх сільську територію, а також з метою отримання додаткового прибутку. Такій вид туризму дозволяє туристу не лише відпочити на природі, але і ознайомитись з традиціями та звичаями місцевого населення
Ністеріану П. [4]	Це вид послуг та дій, які характеризуються туристичної та фінансової діяльністю, який керується місцевим населенням, та оснований на тісному зв'язку з навколишнім середовищем
Рутинський М. Й., Зінько Ю. В. [5]	Відпочинок у сільській місцевості характеризується тим, що, по-перше, відпочивальники ведуть сільський спосіб життя і знайомляться з місцевими звичаями; по-друге – це надання господарями туристу-відпочивальнику (споживачу) якісної послуги, яка повинна повністю відповідати його платоспроможному попиту.
Іванова В. Г. [6]	Це вид туризму, який здійснюється у сільській місцевості з використанням землі, майна та послуг селянського господарства, також місцевих туристичних ресурсів із метою відпочинку, оздоровлення, ознайомлення громадян України, осіб без громадянства, іноземців з місцевими звичаями та традиціями

Продовження таблиці 1.1

Автор та джерело інформації	Зміст терміна
Клоезе Дж. В. [4]	Це вид туризму, який включає в собі повний комплекс туристичної діяльності, яка розвивається в селі
Медлік С. [7]	Це відпочинковий вид туризму на сільських територіях. Він передбачає розвиток туристичних шляхів, місць для відпочинку, сільськогосподарських і народних музеїв, а також центрів обслуговування туристів з провідниками та екскурсоводами
Кузик С. [8]	Це проведення вільного часу в сільському середовищі, якому притаманна відповідна забудова, сільський побут, мальовничий ландшафт тощо
UNWTO [9]	Це суттєвий сектор світового туристичного господарства, який найбільш динамічно розвивається

Сільський туризм перетинається із екотуризмом.

У сучасній міжнародній практиці сільський туризм часто поєднується з іншими видами туризму, представляючи сферу еко-агротуризму. У зарубіжних дослідженнях застосовується і таке поняття, як «зелений сільський туризм», або агротуризм (agrotourism), який особливо популярний у США та країнах Західної Європи.

Вперше термін «сільський туризм» («rural tourism») з'явився в європейській соціологічній літературі.

Зарубіжні автори за характеристикою сільського туризму також посилаються на документ «Tourism Strategies and Rural Development», про який у своїй роботі згадують Е. Wanda George, Н. Mair, DG Reid [10].

У сучасній спеціалізованій вітчизняній літературі трапляються різні визначення терміна «сільський туризм».

Під сільським туризмом автори розуміють «вид діяльності, пов'язаний з організацією цілеспрямованих подорожей у сільські місцевості, що передбачає формування та надання туристам комплексного туристського продукту (проживання, харчування, екскурсійне обслуговування, організацію дозвілля), що відображає та зберігає природну та національну самобутність

регіонів та забезпечує для приймаючих угруповань за допомогою створення робочих місць та можливостей доходу для місцевого населення» [8].

Дещо відмінне від наведеного визначення сільського туризму сформульовано в колективній праці авторів «Сільський туризм: досвід, проблеми, перспективи розвитку в Україні». Автори визначають сільський туризм як «тимчасові виїзди (поїздки) громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства (далі – особи) з постійного місця проживання в сільську місцевість з метою оздоровлення, відпочинку, навчання, фізичної культури – спорту, заняття спортом, спортивною та іншою діяльністю в професійних, ділових, релігійних та інших цілях без заняття діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу з джерел за місцем тимчасового перебування» [7].

Автори пояснюють розуміння сільського туризму в роботі «Сільський та екологічний туризм як чинник сталого розвитку території». На їхню думку, «сільський туризм (або агротуризм) – це вид туризму, що передбачає тимчасове перебування туристів у сільській місцевості з метою відпочинку та/або участі в сільськогосподарських роботах; галузь туристичної індустрії, орієнтована на використання природні, культурно-історичні та інші ресурси села та його особливості для створення комплексного туристичного продукту».

Найбільш адекватне визначення терміна «сільський туризм» дано у проекті закону «Про сільський зелений туризм». Дане визначення найбільш точно відповідає специфіці цього виду туризму.

«Сільський туризм – це туризм, орієнтований на ознайомлення зі специфікою (з особливостями) місцевого сільськогосподарського природокористування, традиційного сільського побуту та створює економічні передумови у розвиток дружніх природі методів ведення сільського господарства» [11].

Поняття «сільський зелений туризм» – багатофункціональне, комплексне та системне явище, яке активно поширюється в господарському

житті аграрних територій та сприяє їх економічному та соціальному розвитку в Україні.

Провідні економісти ототожнюють цю категорію з туризмом, який базується в сільських садибах або хуторах, або взагалі в сільській місцевості, але не включає відпочинок у самотніх рекреаційних зонах. У широкому розумінні під сільським туризмом розуміють поїздки з метою відпочинку та оздоровлення населення, яка передбачає розміщення в сільській місцевості із залученням приватного сектора.

Основним ресурсом сільського туризму є сільська територія, основним завданням є збереження традицій та вклад в стійкий розвиток відвідуваних регіонів.

Об'єкти культури, архітектури, пам'ятки природи, ландшафти, природні комплекси, події заходи, етнографічні об'єкти, традиційний побут, промисли та ремесла, місцева кухня, події культури та мистецтва, артсимпозіуми, пленери, виставки і т.п. – все, що можна побачити та відвідати, подорожуючи сільською місцевістю, покращуючи добробут місцевих жителів, має відношення до сільського туризму.

Головним критерієм сільського туризму є вклад цього виду діяльності в стійкий розвиток сільських територій (економічний, екологічний, соціальний та культурний).

Сільський (зелений) туризм охоплює декілька організаційних форм (див. рис. 1.1).

Отже, розглянувши трактування поняття «сільський» (зелений) туризм можна сказати, що фахівці трактують його, як комплексний туризм в сільській місцевості, який сприяє стійкому розвитку сільських територій.

Ключові принципи сільського (зеленого) туризму:

– сільська гостинність – атмосфера сільського гостьового дому завжди дуже унікальна та особиста, затишна. Важливим є те, щоб гості відчували себе як в гостях у бабусі або у добрих друзів. Головне тут гостинність, відкритість та відвертість;

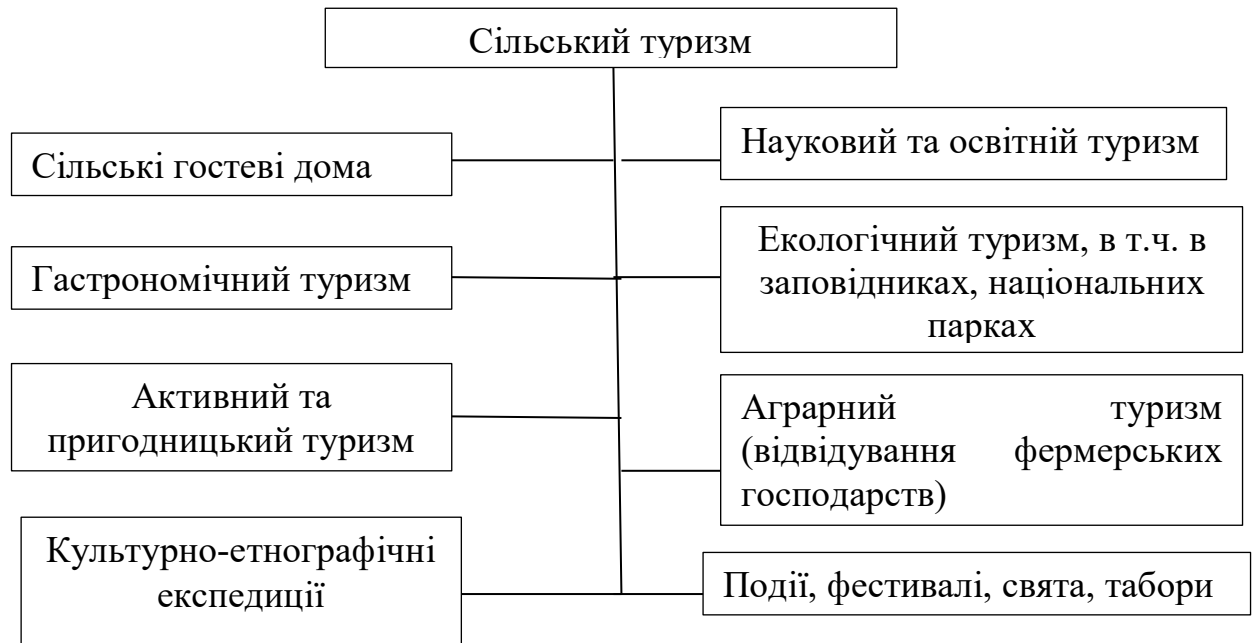

Рис. 1.1 – Форми прояву сільського туризму

– традиційна та домашня кухня – без смачної їжі сільському туризму не обійтися. Їжа повинна бути натуральною та приготована за можливістю з місцевих продуктів з любов'ю. Гості із задоволенням спробують сімейну «фірмову» страву, овочі з городу, рибу, яку спіймали сьогодні вранці;

– нові навички та знання – люди подорожують для того, щоб побачити та дізнатися про щось нове, показати дітям, як живуть в інших регіонах, в сільській місцевості, навчитися чомусь. Наявність продуманої програми для гостей – це те, що відрізняє сільський туризм від простого відпочинку в сільській місцевості;

– власне підсобне господарство або виробництво – дуже важлива складова сільського подвір'я – господарство. Неважливо, чим саме займається сім'я, яка приймає гостей: сільським господарством, риболовлею або будь-яким іншим промислом, виробництвом будь-якої продукції – її спосіб життя, як правило, значно відрізняється від способу життя містян, які приїждять на відпочинок до села. Для туриста сільська щодення рутина може стати найяскравішим враженням від поїздки;

– аутентичний зовнішній та внутрішній вигляд об'єкту – там, де ще

збереглися старовинні сільські домівки та споруди, які притаманні даному регіону (дерев'яні, глиняні та ін.), варто зберігати та реставрувати їх із збереженням традиційних матеріалів, інтер'єрів, зовнішнього вигляд та використовувати для роботи з туристами.

Сільський зелений туризм – це вид підприємницької діяльності в сільській місцевості, який водить до сектору, як внутрішнього, так і міжнародного туризму.

Зазвичай розвиток сільського зеленого туризму відбувається на основі домогосподарства в якому задіяне не більше 10 осіб. Це найбільш розповсюджена форма сільського зеленого туризму.

Перспективним напрямом в сфері сільського зеленого туризму стає популяризація новітніх технологій в сільському господарстві, проведення ознайомчих екскурсій зі специфікою сільськогосподарського виробництва та знайомство гостей з національними традиціями, звичаями та святами.

1.2. Класифікація закладів сільського зеленого туризму, їх послуги

Сільський зелений туризм виступає як амортизатор, що дозволяє перевести надлишок трудових ресурсів в альтернативний сектор виробництва послуг і створити нові робочі місця в сільській місцевості.

Згідно ДСТУ 4527:2006 [12] в Україні визначено види колективних та індивідуальних засобів розміщення, призначених для сільського туризму: агроготель, гостьовий будинок, гірський притулок («туристський притулок»), сільський будинок, фермерський будинок.

Сутність індивідуальних засобів розміщення в сільському туризмі представлено в таблиці 1.2.

У функції підприємств, що займаються сільським зеленим туризмом, входить:

– збагачення туристів життєво важливими загальнокультурними та природничо-науковими екологічними знаннями, у тому числі у сфері

особистої та громадської екологічної безпеки;

- емоційне оздоровлення, позбавлення від «міського» стресу;
- соціалізація світогляду туристів шляхом формування їх екологічної культури, що включає нові, важливі для сталого розвитку суспільства ціннісні орієнтації і поведінку;
- формування толерантного ставлення до незнайомих культур і етносів, до їх способу життя і традицій, адаптованих до природного середовища проживання;
- створення нових робочих місць для місцевого населення;
- стимулювання традиційних форм природокористування, виробництва екологічно чистих продуктів харчування;
- збільшення інвестицій як в інфраструктуру і сервіс, так і в охорону природи;
- зростання добробуту місцевого населення та розвиток спеціальної освіти, спрямованої на придбання туристських та природоохоронних професій;
- розвиток ремесел;
- удосконалення місцевого самоврядування [13].

Таблиця 1.2 – Види індивідуальних засобів розміщення в сільському туризмі [12]

Назва	Визначення
Агроготель	Готель, розташований у сільській місцевості, який має умови для сільськогосподарської діяльності під час відпочинку.
Гостьовий будинок	Аналогічний готелю засіб розміщення з умебльованими кімнатами та з мінімальними зручностями; здебільшого пропонують сніданок.

Продовження таблиці 1.2

Назва	Визначення
Гірський притулок	Засіб розміщення, розташований у віддаленій гірській місцевості на туристичному маршруті з активними способами пересування, призначений для короткочасного перебування та відпочинку. Примітка: Для сільської місцевості вживається термін «туристський притулок».
Сільський будинок	Приватний будинок на території особистого селянського господарства, де можуть надавати послуги харчування або умови для самостійного готування їжі переважно із продуктів особистого селянського господарства.
Фермерський будинок	Сільський будинок, розташований на території фермерського господарства.

Ведення сільського бізнесу заняття складне, що передбачає в першу чергу наявність підприємницьких якостей і відповідальності з боку організатора даних послуг, а також завзятість, наполегливість і бажання бути залученим в весь процес.

В якості моделей розвитку сільського зеленого туризму можуть виступати створення спеціальних великих і середніх сільських туристичних об'єктів, організація і створення сільських туристичних мереж, створення державних і приватних сільського-сподарських об'єктів.

Крім того, незалежно від того, яка модель обрана для розвитку, необхідно пам'ятати про необхідність відтворення і створення історико-культурної спадщини, а також інших елементів туристичної індустрії, які можуть бути цікаві для туристів, а також бути включені до туристичного продукту сільського зеленого туризму.

Одним з головних критеріїв якісної організації управління сільським

гостьовим господарством, звичайно ж, є обслуговуючий персонал. На відміну від звичайних міських готелів, персонал сільських гостьових будинків може варіюватися від 2 до 4 – 5 чоловік, все буде залежати від площі, кількості номерів і динаміки прибуття самих туристів. Але, як і в будь-яких готелях, до персоналу сільського господарства пред'являється ряд певних вимог.

Якщо в міських готелях є певна організаційна структура, і кожен її працівник виконує конкретні функції, наприклад, служба прийому і розміщення, служба охорони, служба харчування, то в разі сільських гостьових будинків один працівник може виконувати відразу кілька функцій. Наприклад, сама господиня може приймати, розміщувати та навіть організовувати харчування для прибулих туристів, а господар займатися організацією робіт з туроператорами, вести бухгалтерський облік, виконувати господарські функції і організовувати систему безпеки.

Також в звичайних готелях персоналу приділяється чимала увага, особливе його підготовці, кваліфікації, проводяться різні навчальні курси, майстер-класи, а потім атестація і перевірка засвоєного матеріалу. Але в для сільських господарств такі заходи не проводяться, тому що самі господарства роз'єднані і не мають достатньо коштів для того щоб навчити свій персонал або запросити спеціального майстра для навчання.

Крім професійної кваліфікації, до персоналу сільського туристичного господарства пред'являються вимоги до їх фізичного стану. Також весь персонал повинен знати певні базові навички з надання першої медичної допомоги, правила пожежогасіння та евакуації.

У разі роботи з іноземними туристами бажано, щоб персонал мав якісь основи знань іноземних мов. Якщо хтось із персоналу володіє іноземною мовою, то це буде забезпечувати найбільш тісне спілкування з господарями будинку.

Як правило, в будь-якому готелі і навіть в сільських господарствах, прийом туриста починається з моменту реєстрації як гостя, а також при

роботі господарів будинку необхідно враховувати роботу обліку новоприбулих туристів.

Для цього господарям гостьового будинку можна розробити спеціальний бланк реєстрації гостя, який буде включати в себе дату, час прибуття, прізвище, ім'я, по батькові, реквізити паспорта, закріплені підписом туриста. Копія такого бланка буде також надана гостю.

Після заповнення бланка, працівники гостьового будинку повинні проінформувати новоприбулих про правила проживання, а також про вимоги щодо пожежної безпеки.

Також гостю повинна надаватися інформація про культурні заходи, транспортній схемі і місцевих умовах.

Організація розміщення туристів – це головна послуга, яку надають всі підприємства розміщення.

Головними критеріями проживання є комфорт і зручність, а саме, кімнати, в яких будуть проживати гості.

Вартість пакета послуг в індустрії сільських гостьових будинків може залежати від наступних факторів. – місце розташування готелю: ті гостьові будинки, які розташовані поблизу від автомагістралей, тобто знаходяться в зоні транспортної доступності користуються найбільшим попитом серед туристів.

Особливо популярно розташування в зоні з красивими пейзажами і видами; – якість послуг, що надаються: особливу увагу туристи приділяють платним додаткових послуг сільських гостьових будинків.

Чим якісніше підприємство відповідає всім планувальних, архітектурних, санітарногігієнічних характеристик, тим буде вище ціна на послуги, що надаються. – кваліфікація персоналу: особливу увагу персонал повинен приділяти якісному наданню послуг гостю, особливо додаткових. Природно, вартість послуг, які надає досвідчений і навчений персонал будуть дещо вищі.

Чим краще і уважніше персонал буде розуміти потреби і потреби гостя,

тим більше 16 буде задоволень від проживання, харчування та в загальному, від усієї подорожі. – сезонність прибуттів: головним чинником в розвитку підприємств сільського туристичного бізнесу є сезонність.

Найбільший потік туристів припадає в основному на весну і літо. Але сільський туризм має свою відмінну рису в даному факторі.

Перш за все, цей вид туризму може надавати цілорічний відпочинок, наприклад, у вихідні дні, канікули, літні і зимові відпустки.

Але ціни в несезонні періоди повинні бути трохи нижче, ніж в період активного сезону [14].

І останнім важливим критерієм цього етапу є маркетинг послуг сільських гостьових будинків і управління їх якістю.

Маркетинг для сільських туристичних господарств, означає постійне просування його послуг.

Дуже важливо зробити цей процес був ефективним, щоб потенційний клієнт вибрав те чи інше підприємство розміщення, витративши мінімум енергії і часу.

Також важливим фактором обслуговування клієнта є атмосфера закладу. Гість сприймає атмосферу за допомогою своїх почуттів, наприклад, сенсорні відчуття: дотик, нюх, слух, зір. У тому числі візуальні і слухові аспекти: яскравість, колір, гучність; нюхові і відчутні аспекти: м'якість, твердість, запах.

Таким чином, з вище проаналізованого можна зробити висновок про те, що такий бізнес як сільський зелений туризм і організація в ньому гостинності має ряд конкурентних переваг, по-перше, це його відповідність світовій тенденції індивідуалізації туристичних послуг, по-друге, задоволення індивідуальних потреб і гнучкий підхід до реалізації сільського туристичного продукту, коли можна міняти заходи, програми дозвілля та розваг в залежності від уподобань туристів, а також від стану кліматичних факторів.

1.3. Сільський зелений туризм як вид підприємницької діяльності

Сільський зелений туризм як вид підприємницької діяльності має особливе значення для розвитку аграрної економіки держави. Він сприяє прискореному розвитку сільських територій, зростанню рівня добробуту сільського населення, диверсифікує сільськогосподарське виробництво та забезпечує вирішення низки інших завдань.

Особливого значення розвиток підприємництва у сфері сільського зеленого туризму набуває в умовах економічної кризи, оскільки є одним із напрямів зниження безробіття на селі та джерелом додаткових доходів селян. Україна має достатні передумови і можливості для успішного функціонування та розвитку сільського зеленого туризму (природні і кліматичні умови, культурну та історичну спадщину).

Оскільки сільський зелений туризм є однією з форм туризму, то відповідно виконує ті ж самі функції, наповнюючи їх новим змістом. Беззаперечною є думка про те, що сільський зелений туризм виконує рекреаційну функцію.

Вона підтверджується тим, що агрооселі розташовані передусім у місцях з чудовими природними ландшафтами з чистим повітрям, у лісистій місцевості, що в сукупності сприяє оздоровленню туристів [15].

Економічна функція сільського зеленого туризму реалізується в розвитку сільських територій, зниженні рівня безробіття на селі, підвищенні рівня доходу та добробуту сільського населення за рахунок додаткового залучення в економічний оборот сільськогосподарської продукції, яка стала товаром.

У процесі функціонування агрооселі використовуються екологічно придатні території (з чистим повітрям, незабрудненими водоймами) на умовах, що забезпечують одночасне збереження екологічного стану. Тут інтереси власників агроосель та відпочивальників збігаються.

Виховна, культурна та соціальна функції сільського зеленого туризму є

спорідненими і, на наш погляд, забезпечують однакові цілі та шляхи їхнього досягнення, наповнюючись змістом залежно від культурного, освітньо-кваліфікаційного, а також ментального рівня розвитку суспільства. Важко виокремити вплив виховної чи культурної функції, тому пропонуємо об'єднати їх в єдину та узагальнити із соціальною функцією [16].

Сільський зелений туризм передбачає не лише отримання місця ночівлі в агрооселі, а за потреби й транспортне, медичне та розважальне обслуговування. Це і забезпечує реалізацію соціальної функції і є важливою змістовною компонентою в процесі його розвитку.

Сільський зелений туризм містить і комунікативно-інформаційний аспект, сприяючи розширенню кола спілкування, формуванню та розвитку соціально-культурних зв'язків, обміну досвідом, відродженню промислів і традицій українського народу, формуванню бережливого ставлення до використання природно-рекреаційних ресурсів тощо [17].

Хоча, сільський зелений туризм зумовлює розвиток інфраструктури сільських територій, їх благоустрій, є групи споживачів, які навпаки, свідомо намагаються уникати «цивілізаційних умов», обирають місце відпочинку там, де ще збережено самотність територій і побуту сільського життя.

Отже, можливості для розвитку сільського зеленого туризму є у всіх сільських територій, а ефективність цього процесу не завжди залежить від розвитку інфраструктури.

Варто окремо вказати на інноваційну складову багатофункціональності сільського зеленого туризму, яка полягає в постійному використанні власниками агроосель специфічних підходів до управління власним бізнесом та наданні послуг відпочивальникам з урахуванням сучасних вимог і стану розвитку економіки.

Основна відмінність сільського зеленого туризму від звичайного, полягає в тому, що туристичні послуги надають особи, які мають інший фах (сільськогосподарські робітники, працівники сфери освіти) та надають ці послуги в сільській місцевості [18].

Сільський зелений туризм є переважно відпочинковим та пізнавальним, його складовою є агрооселя.

Агрооселя – це житлове приміщення, що розташоване в сільській місцевості, містить не більше п'яти кімнат (залежно від категорії житла), пристосованих для проживання туристів, і належить на правах приватної власності господарю, який займається сільськогосподарською діяльністю або зайнятий у сфері обслуговування чи соціальній сфері села [19].

Кожна агрооселя прагне мати власну «родзинку» у всьому – в оформленні сільського двору, інтер'єрі житла, оригінальності харчування, виборі додаткових послуг та їх атракційності, чого складно досягти без підприємливого підходу і креативності мислення.

Основна послуга сільського зеленого туризму – це не просто надання туристам тимчасового проживання, а формування комплексного обслуговування відпочивальників – проживання, харчування та дозвілля.

Центральною фігурою в організації відпочинку виступає сільська родина, яка проживає в селі, здійснює основну діяльність, пов'язану з веденням особистого селянського господарства, та побічну – з використанням майна цього господарства для надання відповідних послуг у сфері сільського зеленого туризму.

Члени сільських родин, готуючись до прийому гостей, поповнюють свої знання з ведення домашнього господарства, санітарії, кулінарії тощо [20].

Це означає фактично трансформацію сільських жителів у більш кваліфіковану робочу силу і зростання якості людського капіталу села. У сфері сільського зеленого туризму як виду господарської діяльності є ще одна характерна якість, яка зумовлена природою та сутністю послуги.

Туристичні послуги, як і будь-які інші послуги, у значній частині своїх споживчих якостей є нематеріальні, невідчутні, наповнені естетичним сприйняттям навколишнього середовища. Цим вони відрізняються від товарів та інших матеріальних благ.

Діяльність агрооселі як суб'єкта підприємництва в системі сільського зеленого туризму залежить від механізму взаємодії складових туристичного ринку, а також є специфічною, особливою складовою механізму функціонування аграрного сектору економіки загалом.

Агрооселя є водночас суб'єктом підприємницької діяльності у сфері сільського зеленого туризму та власним будинком селянина, який використовується ним для особистого проживання та членів його сім'ї, а також для надання його в користування (ночівлі) туристам в умовах участі у відносинах у сфері сільського зеленого туризму.

Специфічною одиницею туристичного продукту у сфері сільського зеленого туризму є послуга агрооселі. Комплекс послуг, що надаються відпочивальникам, складається з послуг проживання, обслуговування, харчування, транспортного та інформаційного забезпечення.

Отже, сільський зелений туризм є дієвим чинником розвитку сільських територій, сприяє диверсифікації сільсько-господарського виробництва і відродженню села.

Підприємницька діяльність у сфері сільського зеленого туризму здійснюється на ринкових засадах під впливом низки чинників зовнішнього та внутрішнього характеру, а саме: екологічних, соціоекономічних, політичних, психологічних – і сприяє розвитку сільських територій.

Висновки до 1 розділу

Сільський зелений туризм – це вид підприємницької діяльності в сільській місцевості, який водить до сектору, як внутрішнього, так і міжнародного туризму.

Зазвичай розвиток сільського зеленого туризму відбувається на основі домогосподарства в якому задіяне не більше 10 осіб. Це найбільш розповсюджена форма сільського зеленого туризму.

Перспективним напрямом в сфері сільського зеленого туризму стає

популяризація новітніх технологій в сільському господарстві, проведення ознайомчих екскурсій зі специфікою сільськогосподарського виробництва та знайомство гостей з національними традиціями, звичаями та святами.

Сільський зелений туризм виступає як амортизатор, що дозволяє перевести надлишок трудових ресурсів в альтернативний сектор виробництва послуг і створити нові робочі місця в сільській місцевості.

В якості моделей розвитку сільського зеленого туризму можуть виступати створення спеціальних великих і середніх сільських туристичних об'єктів, організація і створення сільських туристичних мереж, створення державних і приватних сільськогосподарських об'єктів. Крім того, незалежно від того, яка модель обрана для розвитку, необхідно пам'ятати про необхідність відтворення і створення історико-культурної спадщини, а також інших елементів туристичної індустрії, які можуть бути цікаві для туристів, а також бути включені до туристичного продукту сільського туризму.

Отже, сільський зелений туризм є дієвим чинником розвитку сільських територій, сприяє диверсифікації сільсько-господарського виробництва і відродженню села.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

2.1. Аналіз сучасного стану розвитку сільського зеленого туризму в світі

Всесвітня туристична організація (UNWTO) через свою програму «Туризм для сільського розвитку» прагне зробити туризм рушієм для стимулювання місцевого економічного розвитку, зменшення нерівності та розширення можливостей сільських громад.

Позитивний вплив туризму в сільській місцевості очевидний завдяки його прямому впливу та унікальній здатності доповнювати інші види економічної діяльності, його важливості для створення робочих місць і стимулювання підприємництва.

Туризм також виділяється своєю спроможністю підтримувати збереження природної та культурної спадщини, а також забезпечувати економічні та соціальні переваги в більш широкому проміжку часу (боротися з сезонністю) і просторі (на більшій території).

UNWTO визначає сільський туризм як «тип туристичної діяльності, в якому досвід відвідувача пов'язаний із широким спектром продуктів, пов'язаних із діяльністю в природі, сільським господарством, способом життя та сільською культурою, риболовлю за допомогою палиць та відвідуванням визначних місць.

Діяльність у сфері сільського туризму відбувається в неміських (сільських) місцях з такими характеристиками:

1. Низька щільність населення.
2. Ландшафти та планування землекористування, де переважає сільське та лісове господарство.
3. Соціальні структури та традиційний спосіб життя».

Сільський туризм часто згадується як засіб для сільського та сталого розвитку.

У Мексиці, наприклад, розвиток сільського туризму створить позитивний вплив на сталий розвиток сільських регіонів.

У Португалії сільський туризм визначено в національному плані дій як ключовий інструмент пріоритетного розвитку сільської місцевості.

В Індонезії «туристичні села», концепція, яка охоплює сільський туризм, складається з інтегрованого розвитку сіл з метою досягнення соціальних перетворень, сільської культури та стійкої економіки.

Сільські ландшафти є частиною природних умов як географічно, так і концептуально. Тому сільський туризм зазвичай згадується як частина природоорієнтованих пріоритетних зусиль.

Наприклад, у Грузії сільський туризм включений до порядку денного екотуризму. У Лівані сільський туризм є частиною стратегії сталого туризму для гір країни, тоді як в Ізраїлі сільський туризм розглядається як складова спільноти, яка проживає в межах або навколо природних територій і національних парків, що зрештою робить його розвиток частиною програми захисту природних зон.

Згідно зі Стратегією португальського туризму до 2027 року, сільський туризм є пріоритетом, який цінує території та громади.

З роками зростає інтерес до сільськогосподарського комплексу як об'єкта інтересу туристичної галузі. Мандрівники все частіше прагнуть поєднати своє дозвілля з природою та її можливостями, спостерігаючи за процесом сільськогосподарського виробництва та переробкою сільськогосподарської продукції.

Відповідно, для задоволення потреб споживачів, індустрія туризму прагне розширити і зміцнити зв'язки з представниками сільськогосподарського комплексу.

Щоб визначити місце розвитку сільського зеленого туризму, було проаналізовано потреби суспільства в туристичних послугах та визначено ключові переваги для їх вибору.

Аналізуючи ставлення суспільства до туризму в Європі, було досліджено показники кількості ночей у закладах розміщення туристськими потоками всередині країни або з-за кордону до напрямків усередині країни, де вони зупиняються в орендованому житлі (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка кількості ночей, проведених внутрішніми та приїжджими туристами в закладів розміщення у 2019 – 2022 роках, номерних діб [31]

Рівень	Кількість країн (регіонів)	Назва країни (регіону)	Рік			Зміна 2022/2021, %
			2019	2021	2022	
Високий	3	Австрія	127890554	66708839	115062696	172,48
		Хорватія	91178083	70171684	90005383	128,26
		Ядранська Хорватія	86216777	67200948	85573240	127,34
Середній	2	Західний Остеррайх	78408074	38980751	71701287	183,94
		Бельгія	42512847	29220847	43024124	147,24
Низький	56	Тіроль	38871383	25221795	35505983	140,78
		Фінляндія	23095660	14323661	21971266	153,39
		Північна Македонія	2294883	1322284	1818886	137,56
		Аландські острови	396308	280757	450033	160,29

Згідно з результатами дослідження, після пандемії COVID-19 у туристичній галузі спостерігається відновлення, хоча допандемічний рівень ще не досягнутий.

Стабільне зростання туристичної сфери спостерігається в регіонах з усіма рівнями доступності оренди житла, що дозволяє зробити висновок про розвиток попиту суспільства на об'єкти туризму.

Результати дослідження також вказують на менший приріст середніх споживчих туристичних витрат, зроблених відвідувачами або від їхнього імені у 2021 році.

У Люксембурзі та Швейцарії, які вважаються показниками високого рівня, цифри зросли на 14% і 15% відповідно. У більшості країн із середніми показниками спостерігається подібна ситуація.

У Мальті, Бельгії та Швеції спостерігалось зростання на 28,4%, 1% і 18% відповідно, тоді як у Данії, Франції та Кіпрі спостерігалось зниження на 2,8%, 3,3% і 5,4% відповідно.

У країнах із низьким рівнем показників спостерігається схожа картина незначного зростання та зниження, наприклад у Фінляндії (23,8%) та Болгарії (3,5%).

На підставі вищезазначених досліджень можна зробити висновок про наявність тенденції розвитку туризму з орієнтацією на зниження витрат. Суспільство не схильне витрачати надмірні кошти на зайнятість у туризмі, що потребує зміни поведінки пропозиції у відповідному секторі [32].

Наступним кроком дослідження є аналіз туристичної пропозиції, яка виступає інформаційною складовою та засобом поширення інноваційних напрямків у туристичній галузі.

Приблизно в 90% європейських країн у 2021 році спостерігатиметься збільшення кількості осіб, які займаються туризмом з особистими чи іншими цілями. Тільки в Іспанії, Норвегії та Болгарії відповідна кількість осіб зменшилася на 18%, 1,3% та 6% відповідно. Загалом по країнах Європейського Союзу показник зріс на 7,7%. Найвищий приріст показника

спостерігають у Польщі (20,6%), Італії (22,9%), Нідерландах (17,9%), Албанії (37,6%), Естонії (36,6%) та ін.

Завдяки розвитку європейської політики щодо цифрової трансформації, пропозиція туристичних послуг через платформи спільної економіки в регіонах NUTS 3 є активною.

Згідно з аналізом кількості ночей гостей, проведених у короткострокових помешканнях, які пропонуються через ці платформи серед країн-членів Європейського Союзу, відповідний показник у 2021 році зріс на 33,9% порівняно з 2020 роком, що є позитивним зрушенням у бік розвитку відповідних послуг.

Однак слід зазначити, що рівень цього показника ще не досяг навіть допандемічного 2019 року, втрати становлять приблизно 40,7% порівняно з порівняльним роком. Згідно з опитуванням, проведеним UNWTO у період з жовтня 2022 року по січень 2023 року [33] серед представників 79 країн світу повноправних членів UNWTO щодо пріоритетності розвитку сільського зеленого туризму, більшість країн вказали, що сільський зелений туризм є одним із сегментів туризму, який необхідно розвивати в рамках комплексної національної стратегії розвитку туризму як засобу сільського та сталого розвитку (див. рис. 2.1).

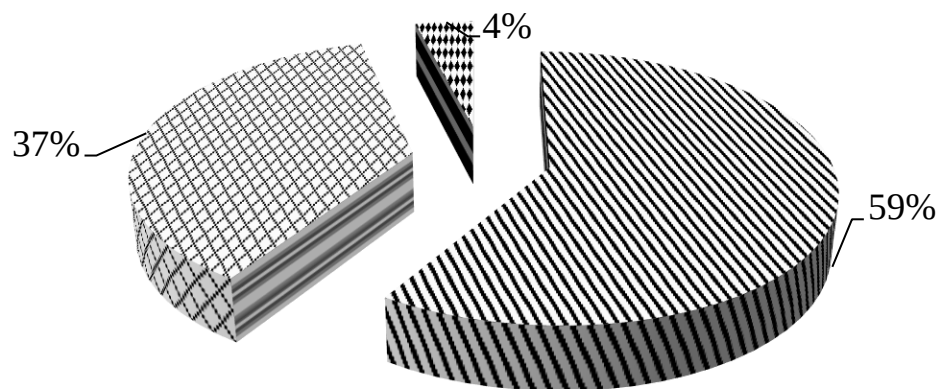
Більшість країн відповіли, що пріоритетність сільського зеленого туризму є частиною стратегії, пов'язаної з туризмом і розвитком сільської місцевості.

Крім того, сільський зелений туризм часто вказується як один із кількох туристичних сегментів, які необхідно розвивати в рамках ширшого національного плану розвитку туризму.

Розвиток сільського зеленого туризму має важливе значення і реалізується через формулювання певної політики в окремих країнах.

Здійснюється з метою реалізації наступних стратегічних планів:

- як засіб позитивного впливу на сталий розвиток сільського зеленого туризму (Мексика);
- як ключовий інструмент пріоритетного розвитку сільських територій (Португалія);
- як комплексний розвиток туристичних сіл для досягнення соціальних перетворень, сільського культурний розвиток і стійка економіка (Індонезія);
- сільський зелений туризм як пріоритетний напрямок, спрямований на розвиток природних послуг, у тому числі розвиток екотуризму (Грузія);
- це частина стратегії сталого гірського туризму країни (Ліван);
- розглядається як складова спільноти, що проживає в межах або навколо природних територій національні парки, і входить до програми охорони природи (Ізраїль).

☒ Сільський зелений туризм є прямим пріоритетом

☒ Сільський зелений туризм є частиною зусиль в інших сегментах туризму

◆ Сільський туризм не є частиною поточних пріоритетів

Рис. 2.1 – Структура переваг розвитку сільського туризму в прямій чи опосередкованій формі, за оцінкою 79 країн світу [33]

Серед причин надання переваги сільському зеленому туризму країни пояснили, що через суттєву природу сільського зеленого туризму, який дозволяє відвідувачам вступати в безпосередній контакт з місцевими суб'єктами та брати участь у широкому спектрі місцевих заходів, пов'язаних з культурою, природою, сільським господарством, він відіграє ключову роль у розподілі вигод між усіма зацікавленими сторонами.

Інші елементи, які є пріоритетними в рамках сільського зеленого туризму або пов'язаних із ним планів, включають:

- підвищення конкурентоспроможності сільських напрямків та досвіду відвідувачів;
- диверсифікація набору існуючих продуктів і маршрутів у сільській місцевості. Важливо згадувати про нові ринкові можливості після пандемії COVID-19;
- створення та вдосконалення нормативної бази для кращого планування та управління розвитком сільського зеленого туризму;
- покращення управління шляхом створення або зміцнення децентралізованих форм управління, підкреслюючи важливість посилення колективних і місцевих форм управління та процесів прийняття рішень;
- покращення інфраструктури, базових послуг і доступності, таким чином зменшуючи фізичні бар'єри з метою покращення досвіду туризму, а також покращуючи умови життя в сільській місцевості;
- підтримка національних фінансових установ розвитку (DFI) та фінансових установ; створення, оптимізація або збільшення інвестиційної політики та фінансування; та заохочення інвестиційного партнерства.

Найпопулярнішими серед країн-респондентів є програми державних інвестицій у сільський зелений туризм.

Країни реалізують державні інвестиційні програми у відповідній галузі з метою розвитку сільського зеленого туризму (див. рис. 2.2).

Політика сільського зеленого туризму в країнах, які відповіли на опитування, охоплює широкий спектр підходів і сфер впливу. Ця політика зазвичай включає ефективне управління та збереження природних і культурних ресурсів, а також створення економічних і соціальних переваг для сільського населення.

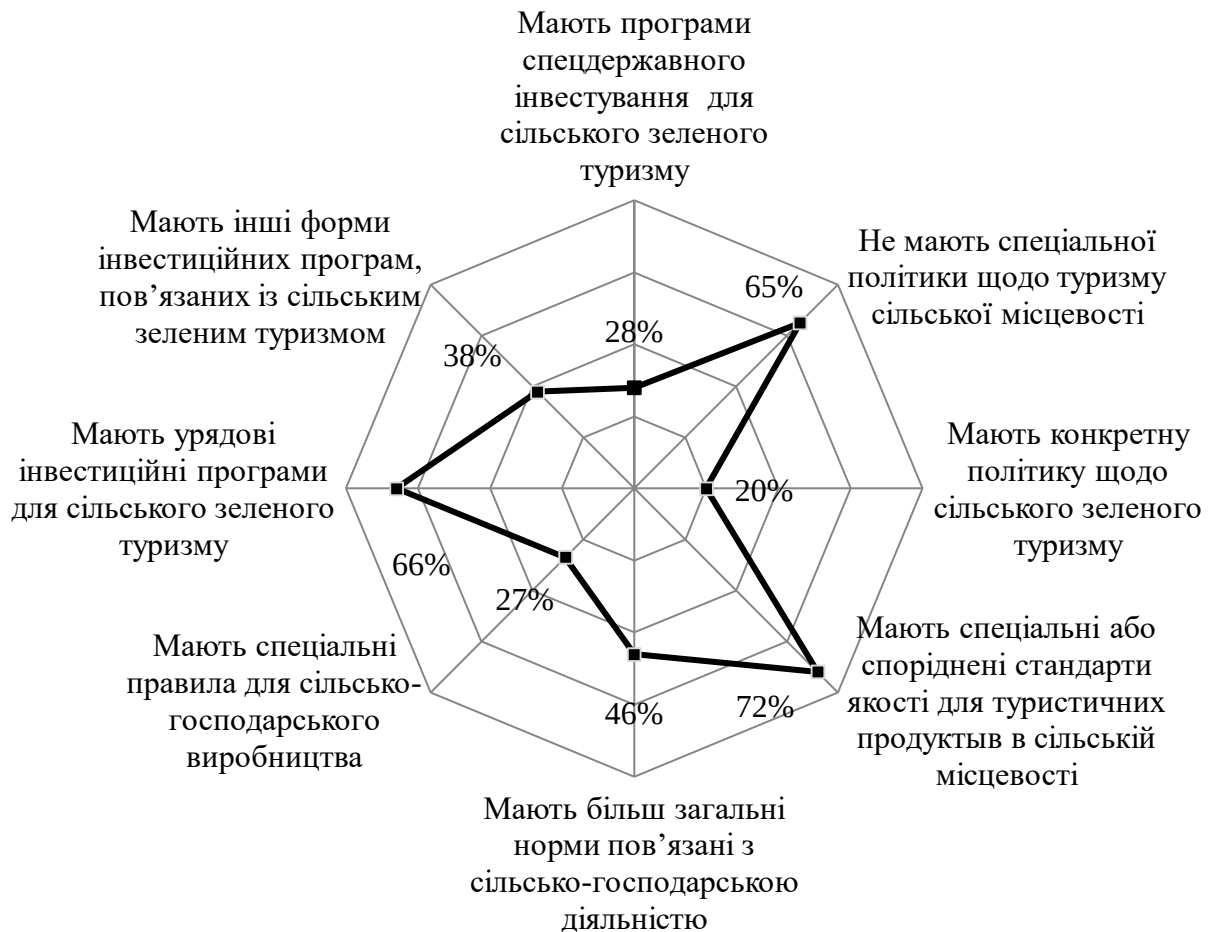

Рис. 2.2 – Структура кількості країн, що реалізують інвестиційні програми сільського туризму [33]

Згадана політика також стосується розвитку та трансформації напрямків сільського зеленого туризму, підкреслюючи необхідність розвитку кращого та більш автентичного туристичного досвіду в сільській місцевості, заснованого на створенні інноваційних бізнес-моделей, зміцненні потенціалу

та вдосконаленні маркетингу. стратегії, з особливим акцентом на використання цифрових інструментів.

Крім того, удосконалення управління, зміцнення та впровадження інституційної та правової бази, фінансування та покращення адміністративної та управлінської компетенції, а також заохочення формалізації місцевого туристичного бізнесу часто згадуються як частина політики країн.

Крім того, часто згадується ідея надання пріоритету залученню та участі громад в управлінні та розвитку туризму та важливості їх власного розширення можливостей.

Незважаючи на те, що це не так часто (і враховуючи, що це лежить поза рамками адміністрацій, пов'язаних з туризмом), розвиток інфраструктури та об'єктів для покращення доступності та зв'язку, а також покращення доступу до фінансових механізмів вважаються частиною стратегій розвитку сільського зеленого туризму.

Найпоширеніші елементи, охоплені національними стратегіями та політиками щодо сільського зеленого туризму або пов'язаними політиками, включають:

1. Розвиток і диверсифікація туристичних продуктів і послуг:
 - розвиток привабливих та автентичних туристичних продуктів у сільській місцевості;
 - розробка інноваційних бізнес-моделей та покращення бізнес-середовища;
 - соціальна відповідальність та підприємливість;
 - посилення лідерства та розширення можливостей підприємців сільського зеленого туризму;
 - сприяння розвитку агротуризму, традиційної кухні та діяльності, пов'язаної з туризмом на природі;

- створення місцевих туристичних інформаційних центрів та просування альтернативних місць проживання;

- сприяння використанню цифрових форм маркетингу та мереж.

2. Покращення інфраструктури та допоміжних послуг

- покращення інфраструктури окремих доріг та об'єктів для підвищення доступності;

- поліпшення медичних послуг;

- розвиток та підтримка фінансових послуг;

- покращення безпеки та безпеки;

- покращення та встановлення цифрової інфраструктури в сільській місцевості.

3. Освіта, навчання та підвищення кваліфікації:

- покращення освітніх умов для місцевих громад;

- сприяння та посилення ініціатив щодо навчання та розвитку потенціалу;

- розвиток навичок для місцевих громад у цифрових інструментах.

4. Стійкість:

- сприяння економічному, соціальному та екологічному розвитку сільської місцевості;

- збереження та популяризація культурних і природних ресурсів і сільської спадщини;

- повага до автентичності приймаючих громад та їхньої нематеріальної спадщини;

- орієнтація на якість життя сільського населення та оптимальне використання природних ресурсів.

5. Залучення та розширення можливостей місцевих громад:

- залучення місцевих громад до планування, прийняття рішень та розвитку туризму;

- розширення можливостей сільського населення;

- посилення лідерства та розширення можливостей підприємців сільського зеленого туризму та ММСП;
- покращення міжкультурного розуміння та толерантності;
- сталий розвиток туризму на основі громади;
- покращення конкурентоспроможності та маркетингових стратегій за допомогою цифрових інструментів.

5. Місцеве управління:

- впровадження інституційної та правової бази для сприяння розвитку сільського туризму;
- посилення адміністративної та управлінської компетенції;
- заохочення формалізації для місцевих туристичних компаній;
- підтримка розвитку сільського туризму через інвестиційні стимули, субсидії та технічні консультації;
- підтримка та фінансування адміністративних одиниць сільського туризму.

З 79 країн-респондентів 52 повідомили про наявність державних інвестиційних програм, прямо чи опосередковано пов'язаних із сільським зеленим туризмом.

Згідно з висновками, розвиток сільської інфраструктури є ключовим напрямком уваги для інвестиційних ініціатив.

Ще одна частина інвестиція спрямована на підвищення конкурентоспроможності, підприємництва та просування сільських напрямків, особливо зосереджуючись на розробці нових автентичних туристичних продуктів.

Було виявлено, що частина інвестиційних програм пов'язана з туризмом, але не повністю.

Зазвичай згадується фінансування іншої економічної діяльності, яка доповнює туризм, особливо сільського господарства, тваринництва та іншої сільськогосподарської діяльності, яка є основою сільського ландшафту.

2.2. Аналіз сучасного стану та особливостей розвитку сільського зеленого туризму в Україні

Україна має значний туристичний потенціал у вигляді природних, історичних, культурних, етнографічних, продовольчих, трудових ресурсів, не може залишатися осторонь процесів, що відбуваються в туристичній галузі.

На сьогодні проблемами та розвитком сільського зеленого туризму в країні займається громадське об'єднання «Спілка сільського зеленого туризму України».

Саме ця Спілка розробила та затвердила Програму добровільної категоризації у сфері сільського зеленого туризму під назвою «Українська гостинна садиба» [34].

Головна мета даної організації сприяти розвитку сільських територій та підвищенню комплексного обслуговування туристів в сільській місцевості, надання послуг з розміщення згідно встановленим стандартам.

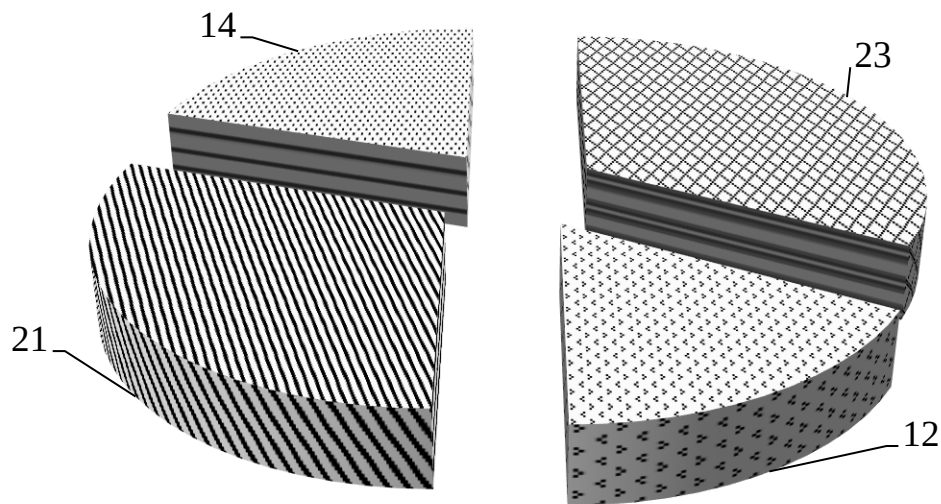
Пройшовши добровільну сертифікацію та категоризацію власники засобів розміщення для туристів в сільській місцевості отримують певну категорію та знак, який надається лише на три роки. Отримавши такий знак, власник розміщує його на зовнішній стороні свого будинку. Також все це засвідчується відповідним сертифікатом,

Наявність такого знаку та сертифікату дозволяє власнику повідомляти гостям про відповідну якість житлових умов та послуг при проведенні рекламних компаній, або розміщенні рекламних оголошень в ЗМІ, встановлювати відповідну до отриманої категорії оплату за розміщення. Всього надаються чотири категорії: базова (без квітки), перша (одна квітка), друга (дві квітки) та третя (три квітки) – це найвища категорія.

Для кращого розуміння та відображення становища в сфері сільського зеленого туризму в Україні розглянемо пропозиції учасників мережі «Українська гостинна садиба» за регіонами та областями України.

На рисунку 2.3 подано розподіл садиб в Україні, які пройшли

добровільну категоризацію за отриманими категоріями.

✕ Базова категорія ✧ Перша категорія ✎ Друга категорія ✖ Третя категорія

Рис. 2.3 – Розподіл садиб в Україні за отриманими категоріями при проходженні добровільної категоризації (од.)

Як видно з рисунку 2.3 переважають садиби, які мають базову категорію – 23 садиби, це найнижча категорія, яка включає дві або більше кімнат, з простим меблюванням, мінімальними зручностями та невисоким рівнем обслуговування.

Проте ціна є доступною, господарі гостинними, їжа якісна та натуральна, а природа різноманітна та дивовижна.

Друга категорія садиб нараховує 21 садибу, це позитивне явище, оскільки надання послуг тут вже на належному рівні, є всі зручності, меблювання більш сучасне та якісне. Першу категорію мають 12 садиб, третю найвищу категорію мають 14 садиб.

Аналіз садиб, які входять до мережі «Українська гостинна садиба» ГО «Спілка зеленого туризму в Україні» у 2021 р. у розрізі областей та за категоріями подано на рисунку 2.4.

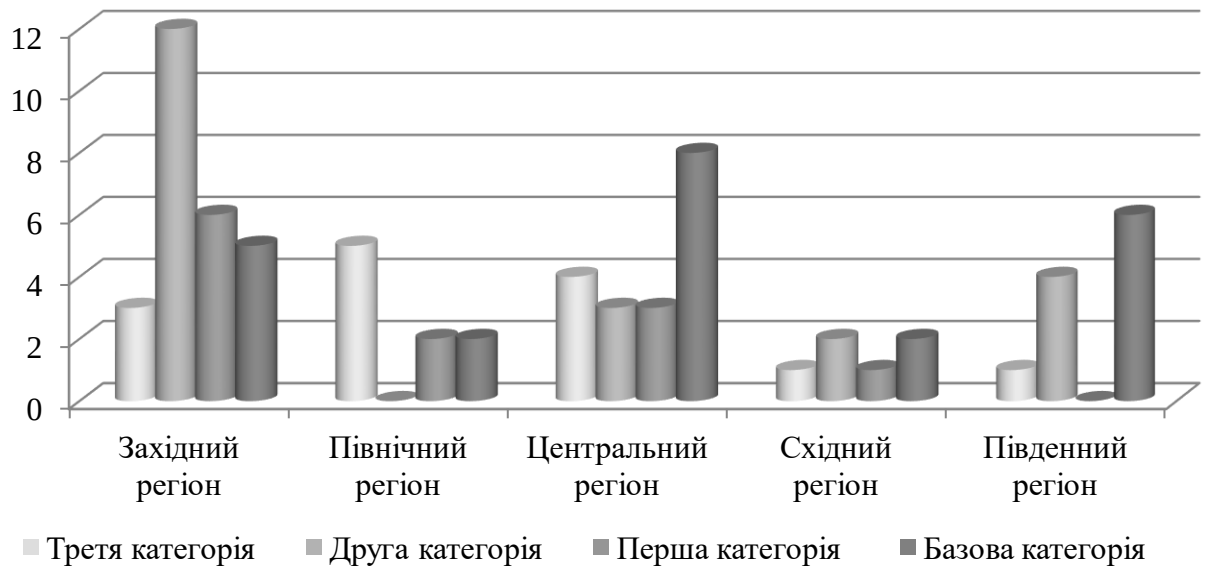

Рис. 2.4 – Структура садиб, що входять до мережі «Українська гостинна садиба» за категоріями по регіонам України

Всього в Україні станом на травень 2021 р. в ГО «Спілка зеленого Туризму в Україні» добровільну категоризацію пройшли 70 садиб.

Найбільша кількість садиб знаходиться в Західному регіоні – 26 садиб, більшість яких в Закарпатській області.

У Центральному регіоні знаходиться 18 садиб, більшість з яких припадає на Полтавську область – 8 садиб.

У Південному регіоні знаходиться 11 садиб, на Північний припадає – 9 садиб, а на Східному регіоні – 6 садиб.

Аналіз учасників мережі «Українська гостинна садиба» за областями показав, що не всі області представлені у даній сфері. Так, не представлені такі області, як: Волинська, Донецька, Луганська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька. Це відбувається в результаті того, що категоризація є добровільною справою.

Варто зазначити, статистичні дані в Україні не відображають всю кількість садиб, які є на Україні та надають послуги сільського зеленого туризму.

На сьогодні неможливо визначити їх загальну кількість, проте за словами фахівців приблизно 85 – 90% садіб є незареєстрованими [35].

В Україні на державному рівні на сьогодні ще не прийнято закон, щодо сприяння та регулювання «сільського зеленого туризму», проте даний термін вживається у Законі України «Про особисте селянське господарство» [1].

Серед регіонів України на сьогодні лідером в наданні послуг сільського зеленого туризму є Західний регіон. Перевага регіону не лише за пропозиціями відпочинку, але і за популярністю серед туристів.

Найбільша популярність у Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей. Взимку туристів приваблює катання на гірських лижах, колоритні Новорічні та Різдвяні свята, влітку – краса природи Карпат, можливість сходити в похід, збирати гриби та ягоди. В регіоні величезна кількість історичних та культурних пам'яток, а Закарпаття славиться своїм виноробством та домашніми сирами. Якість надання послуг тут на належному рівні.

Центральний регіон України – тут найбільша кількість пропозицій з сільського (зеленого) туризму наявна у Полтавській, Черкаській, Вінницькій та Кропивницькій областях. Туристам запропонують покататися на конях, відвідати музеї та історичні пам'ятки архітектури та природи, а ще Полтавщина це – Диканька та Великі Сорочинці, місця які пов'язані з Гоголем. Послуги з розміщення туристів на середньому рівні, але це не завадить відчувати увесь місцевий колорит життя на селі.

Пропозиції сільського (зеленого) туризму в Південному регіоні України в більшості випадків зосереджені в таких областях, як: Одеська, Миколаївська, Запорізька та Херсонська. Різноманітність флори та фауни, скелі, каньйони, дивовижний Південний Буг, ландшафтний парк «Кинбурнська коса», в поєднанні із неповторною природою, культурою та традиціями і звичаями різних національностей, які проживають на Одещині не залишать нікого байдужими.

В Північному регіоні сільський (зелений) туризм найбільш поширений в Київській, Житомирській та Чернігівській областях. Тут туристи зможуть ознайомитись з Трипільською культурою, чудовими краєвидами та неповторною природою Полісся.

У Східному регіоні України сільський (зелений) туризм більшого розповсюдження отримав в Дніпропетровській та Харківських областях. Туристи зможуть не лише відпочити на природі, але і зануритися в козацькі часи, почути цікаві історії про отаманів та козаків, та дізнатися багато цікавого про відомий петриківський розпис.

Пандемія COVID-19 зачепила усі туристичні напрямки у світі і стала причиною для найсуворіших обмежень на подорожі в історії.

Одним із найбільш перспективних секторів для розвитку внутрішнього туризму, який має усі шанси найшвидше відновитися після кризи у Європі та Україні є сільський зелений туризм.

Адже у посткоронавірусний період перш за все почнуться подорожі всередині країн у місця, де можна забезпечити санітарне та соціальне дистанціювання та уникати великих скупчень людей.

Розвиток відпочинку на селі у всіх країнах Європи має спільне коріння.

З одного боку – це очікування туристів, які шукають відпочинку в тиші і спокою поряд з природою, пов'язаного з пізнанням сільського життя і давнього стилю життя; з другого боку – це очікування селян, яким типово сільськогосподарські заняття в господарстві не приносять очікуваних економічних результатів.

Незалежно від ступеню господарського розвитку європейських країн, сільське господарство здавна є найслабшою ланкою господарського комплексу держав. Надмірне виробництво м'яса, зміна звичок у харчуванні, забруднення середовища і соціальні зміни села – це головні причини пошуку додаткових джерел прибутків з сільського господарства. Тому здебільшого спільною причиною стало незадоволення рівнем теперішніх прибутків.

Очевидно, що у різних країнах ці рівні відрізняються, по-різному

дотується сільське господарство, але механізм всюди подібний, що сприяє обміну досвідом господарств різних країн.

Відповідно до ініціативи Національної туристичної організації України та Співки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, 2020 рік проголошений Роком розвитку туризму в регіонах та сільських територіях (НТО України, 2020). Така увага до вітчизняного сільського туризму є свідченням його важливого значення та обізнаності населення з його позиціями на туристичному ринку.

За сприяння Українського фонду, було проведено дослідження серед власників сільських зелених садиб, що надають послуги гостинності на території Косівського та Верховинського району та Яремчанської міської рад Івано-Франківської області.

Проект реалізується консорціумом інституцій у складі: Університет Короля Данила; ГО «Громадський центр «Еталон» спільно з Управлінням міжнародного співробітництва, євроінтеграції, туризму та інвестицій Івано-Франківської ОДА.

В опитуванні онлайн та офлайн формату було охоплено 301 власник сільських садиб.

Дослідження «Портрет туриста очима власників сільських зелених садиб в період пандемії» складалось з 2 частин, а саме:

- I частина: Вплив COVID-19 на Ваш бізнес.
- II частина: Портрет Вашого туриста в час COVID-19 та постковідний період.

Метою проекту «Портрет туриста очима власників сільських зелених садиб в період пандемії» є розвиток внутрішнього туризму та підвищення соціально-культурної активності населення України.

В опитуванні прийняли участь власники садиб з переважною місткістю 1 – 10 осіб (до 6 осіб – 25,2%; до 10 осіб – 25,2%) – типові представники зеленого сільського туризму.

Результати відповідей на питання «Яку кількість гостей Ваш заклад може прийняти одночасно?» представлено на рисунку 2.5.

Результати відповідей на питання «Які дії та заходи Ви здійснили в роботі Вашого закладу, щоб справитись з ситуацією, спричиненою пандемією?» представлено рисунку 2.6 та розділилися наступним чином:

- 44,4% – майже половина опитуваних відповіла про те, що єдиним заходом, який вони здійснили в роботі свого закладу було значне зниження цін на проживання та послуги;
- 16,7% власників садиб підвищили стандарти гігієни для мінімізації контактів;
- 12,5% впровадили цифрові та маркетингові інструменти та із задоволенням продовжили навчання в рамках нашого проекту;
- 11,1% респондентів оптимізували свої витрати (в основному, як виявилось, за рахунок зниження відвідувачів – відсутність туристів зменшили витрати на обслуговування садиб).

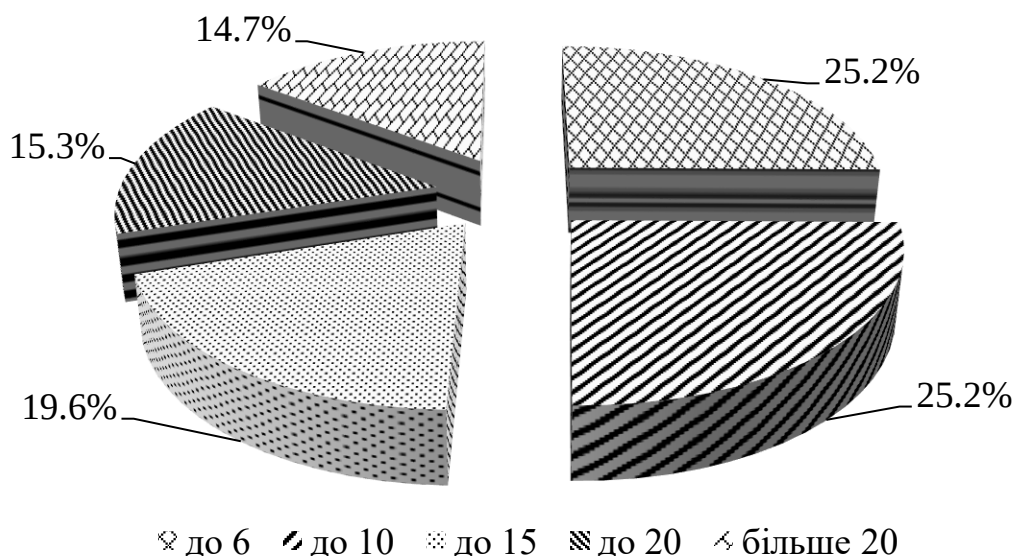

Рис. 2.5 – Розподіл відповідей респондентів на питання «Яку кількість гостей Ваш заклад може прийняти одночасно?»

Опитування виявило, чому власники садиб сільського зеленого туризму не бажають реєструвати свій бізнес офіційно та часто-густо працюють не сплачуючи жодного податку (туристичний збір в тому числі).

Рис. 2.6 – Розподіл відповідей респондентів на питання «Які дії та заходи Ви здійснили в роботі Вашого закладу, щоб справитись з ситуацією, спричиненою пандемією?»

Нажаль вартість сплати податку на земельну ділянку для юридичних осіб та ФОП значно відрізняється від подібного податку для фізичних осіб. Це надмірне навантаження на власників садиб, що й показало опитування:

- 54,3% відповіли, що звільнення від сплати податку на земельну ділянку протягом 3 років значно покращало б становище підприємців;
- 13,2% воліли б отримати компенсацію заробітних плат персоналу на період карантину;

– 12,4% респондентів бажали б спостерігати більш ефективніші стримуючі дії щодо поширення вірусу, із повсюдним тестуванням на COVID та ін., послідовними діями (медичне забезпечення лікарень, тощо), замість періодичних зупинок економіки та закриття кордонів.

Слушно зазначити, що відповіді були різні та, часом, неочікувані: від «ніякої підтримки не потрібно – лиш не заважайте» до «нікому не віримо – нічого не потрібно».

Портрет туриста сільського зеленого туризму в час COVID-19 та у постковідний період зображено на рисунку 2.7.

Портрет (профіль) туриста, якого хочуть бачити своїм ключовим гостем у постковідний період, створений під час проекту, є важливим для використання у маркетинговій діяльності Управлінням міжнародного співробітництва, євроінтеграції, туризму та інвестицій, громадських організацій, спеціалізованих рекламних агенцій та самих власників садиб сільського зеленого туризму, які надають послуги гостинності.

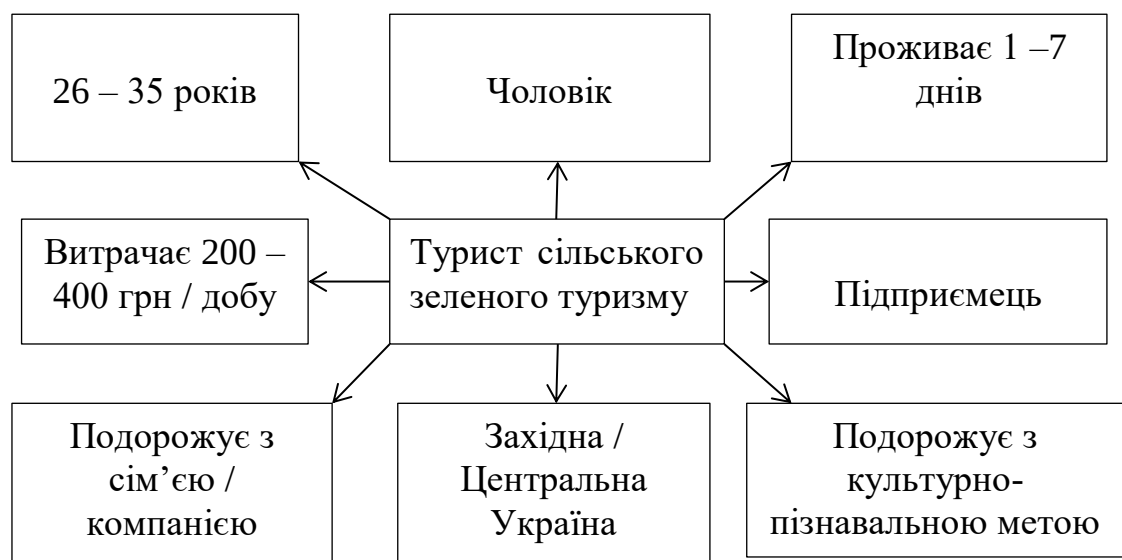

Рис. 2.7 – Портрет туриста сільського зеленого туризму в час COVID-19 та у постковідний період

Загалом за проведеним дослідженням можна впевнено стверджувати,

що Україна – це країна, яка має значний потенціал для розвитку сільського зеленого туризму.

Підґрунтям для розвитку сільського зеленого туризму в Україні виступає самобутня культура та традиції, які і досі зберігаються в селах, унікальна природа та історична спадщина. Але в зв'язку з відсутністю необхідної підтримки на державному рівні, розвиток даної сфери туризму відбувається доволі повільно.

Майже відсутні інвестиції, які потрібні для підтримки інфраструктури, покращенню стану засобів розміщення та надання необхідного рівня послуг туристам на сільських територіях, що в свою чергу зробило би відпочинок на селі більш привабливим як для внутрішніх, так і для зовнішніх туристів.

2.3. Проблеми функціонування сільського зеленого туризму

Економічні та соціальні розриви впливають на сільські ландшафти в усьому світі. Вони часто посилюються географічними та іншими умовами, які створюють широкий спектр викликів для туризму як рушійної сили розвитку сільських територій. З іншого боку, досвід різних регіонів демонструє трансформаційну силу туризму та його ключову роль у розвитку сільських територій не лише шляхом покращення економічного та соціального розвитку, але й для збереження та популяризації природної та культурної спадщини.

Згідно з опитуванням, проведеним UNWTO у період з жовтня 2022 року по січень 2023 року [33] серед представників 79 країн світу повноправних членів UNWTO, найбільшою проблемою для розвитку сільської місцевості через туризм є прогалина інфраструктури в сільській місцевості.

Опитаним країнам було надано список із семи попередньо визначених груп завдань (тем), які мали бути ранжовані від 1 до 7, де 1 означає найвищий пріоритет для їхньої країни з точки зору розвитку сільської

місцевості через туризм. Жодні дві теми в наведеному нижче списку не можуть займати однаковий ранг:

1. Інфраструктура.
2. Населення та господарство.
3. Людські ресурси та навчання.
4. Управління та фінансові механізми.
5. Напрямки, туристичні продукти та бізнессередовище.
6. Природні та культурні ресурси.
7. Цифровізація та інформаційні технології.

Кожна тема включала заздалегідь встановлений список загальних викликів, поставлених перед країнами для завершення їхнього рейтингу. Країнам було запропоновано оцінити пріоритетність кожної проблеми, що впливає на розвиток сільських територій через туризм.

Під темою «інфраструктура» було перераховано сім проблем:

1. Недоліки доріг, портів, аеропортів та іншої інфраструктури, яка забезпечує доступ до сільської місцевості.
2. Дефіцит основних послуг (включаючи питну воду, каналізацію, каналізацію та електроенергію).
3. Недоліки в послугах громадського транспорту для людей або товарів.
4. Прогалини в телекомунікаціях, охопленні Інтернетом і цифрових послугах.
5. Відсутність планів/систем безпеки в сільській місцевості (наприклад, стихійні лиха, плани на випадок надзвичайних ситуацій тощо).
6. Відсутність медичних послуг у сільській місцевості.
7. Відсутність інших послуг (наприклад, шкіл, лікарень, банкоматів тощо).

«Недоліки в дорогах, портах, аеропортах та іншій інфраструктурі, яка забезпечує доступ до сільської місцевості» були першочерговою проблемою, причому 34 країни оцінили її як найзначнішу.

Для 15 країн другою за важливістю проблемою був «дефіцит базових послуг (включаючи питну воду, каналізацію, каналізаційні системи та електроенергію)».

Поза рамками ранжованих викликів країни повідомили, що віддалений характер сільських територій, які часто мають обмежений доступ через погані умови місцевості або розташування, може ще більше погіршити їх доступність.

Поряд із цими проблемами, прогалини в підключенні та цифрових вимірах також були оцінені в темі оцифрування та інформаційних технологій.

Потреба в покращенні доступності Інтернет-послуг і цифрових технологій викликає особливе занепокоєння в досліджуваних країнах. Такі обмеження можна подолати шляхом впровадження інфраструктурних удосконалень.

У рамках теми «Населення та економіка» країнам було запропоновано ранжувати наступні чотири проблеми:

1. Депопуляція в сільській місцевості (міграція населення в міста).
2. Нерівність економічних доходів у сільській місцевості.
3. Прогалини в гідних умовах праці.
4. Обмежена участь меншин або вразливих груп, а також жінок і молоді.

«Депопуляція в сільській місцевості», часто пов'язана з міграцією в міста, була найвищою проблемою, і 28 країн визначили її як головний пріоритет розвитку сільської місцевості через туризм. «Нерівність економічних доходів у сільській місцевості» була другою за важливістю проблемою.

Окрім заздалегідь визначених проблем, країни також згадали сезонну нестабільність праці як значну перешкоду, особливо для деяких конкретних сільських районів.

У зв'язку з цим, країни-респонденти порушили питання про нестабільність або неспроможність сільського бізнесу виплачувати привабливі зарплати своєму персоналу та керівникам.

Лише два завдання були включені до теми «людські ресурси та навчання»:

1. Відсутність розвитку навичок на додаток до залучення та утримання талановитої робочої сили.

2. Відсутність відповідних програм навчання та освіти.

Найвище місце займає «відсутність розвитку навичок на додаток до залучення та утримання талановитої робочої сили», за якою йде «відсутність відповідних програм навчання та освіти».

У цьому розділі країни визначили інші пов'язані з цим проблеми та обмеження.

До них належать обмежена кількість кваліфікованих тренерів і відсутність підготовки в конкретних сферах, таких як інновації, підприємництво, навички управління туризмом, бізнес-планування, маркетинг і стійкість.

Деякі також наголошують на необхідності мовної підготовки саме для послуг, пов'язаних із туризмом.

У тематичній категорії «управління та фінансові системи» країни-респонденти визначили пріоритет серед семи проблем:

1. Обмеження доступу або управління фінансовими системами.
2. Відсутність державних чи приватно-громадських партнерств.
3. Відсутність відповідних інструментів планування та сталого розвитку.
4. Відсутність управлінської структури/особи, яка займається туризмом.
5. Відсутність багаторівневого управління.
6. Відсутність належних і послідовних систем моніторингу.
7. Відсутність участі мешканців та громад у процесі консультацій.

«Обмеження в доступі або управлінні фінансовими системами» були першочерговою проблемою, за якою йшли «відсутність партнерства між державою, приватним сектором і громадою», «відсутність належного планування та інструментів сталого розвитку» та «відсутність туризму». – спеціалізована структура управління/особа».

Коментарі, пов'язані з обмеженнями, які не включені до викликів, включають потребу в зміцненні інституцій у сільській місцевості, а також у спеціальних або покращених планах, політиках, рамках та стандартах для сільського туризму.

Необхідність залучення громади також була згадана як важливий фактор для належної системи управління в сільській місцевості.

Сім викликів підпали під категорію «напрямки, туристичні продукти та бізнес-середовище»:

1. Обмеження у розвитку інноваційних туристичних продуктів у сільській місцевості.
2. Обмеження у створенні чи консолідації розумних напрямків у сільській місцевості.
3. Обмеження в інтеграції всього туристичного ланцюжка вартості.
4. Недоліки в маркетингу, просуванні або комерціалізації туристичних продуктів у сільській місцевості.
5. Обмеження у підтримці нових підприємств.
6. Обмеження в роботі з сезонністю туризму.
7. Відсутність або деградація автентичного досвіду в сільській місцевості.

Для 23 країн «обмеження у розвитку інноваційних туристичних продуктів у сільській місцевості» є найвищими виклик серед ширшої теми «напрямки, туристичні продукти та бізнес-середовище».

Результати показують, що «обмеження для створення або консолідації інтелектуальних напрямків у сільській місцевості» та «обмеження в

інтеграції всього туристичного ланцюга створення вартості» є другим за важливістю викликом.

Додаткові коментарі країн-респондентів здебільшого стосувалися відсутності лідерів, пов'язаних із туризмом, у процесах прийняття рішень, а також неперіоритезації туризму, що також негативно впливає на конкурентоспроможність сільських напрямків.

Більше того, у деяких країнах історично існував дисбаланс між рекламними інструментами та інструментами управління дестинаціями, де основна увага приділяється стратегіям позиціонування, таким чином ігноруючи сталий розвиток.

Існує потреба в тому, щоб громади були більш обізнаними та відданими справі збереження природної та культурної спадщини. Крім того, країни, які звітують, підкреслили, що високий рівень мотивації є ключовою вимогою до навчання та розвитку навичок, які можуть сприяти розвитку ефективного туристичного бізнес-середовища в громаді.

Тема «природні та культурні ресурси» складалася з п'яти завдань:

1. Ризики, вплив та/або деградація природних ресурсів.
2. Обмеження в обізнаності мешканців щодо збереження природної чи культурної спадщини.
3. Ризики, вплив та/або деградація культурних ресурсів.
4. Конфлікти у використанні ресурсів, землеволодінні та доступності житла.
5. Недоліки щодо ефективного використання енергетичних ресурсів, води чи інших природних ресурсів.
6. Поводження з відходами.

Відповіді країн підкреслили більшу стурбованість ризиками, впливом і деградацією природних ресурсів порівняно з культурною сферою.

Майже вдвічі більше країн оцінили ризики для природних ресурсів як головний пріоритет у порівнянні з тими, які оцінили ризики для культурних ресурсів.

«Обмеження в обізнаності жителів щодо збереження як природної, так і культурної спадщини» посідає друге місце серед країн-респондентів.

У рамках цієї теми учасникам країн було запропоновано визначити пріоритетність наступних чотирьох викликів від найбільш до найменш значущих:

1. Обмеження в обробці даних, інформації та управління знаннями.
2. Обмеження у використанні цифрових технологій для бронювання.
3. Обмеження у використанні цифрових платформ для платежів.
4. Обмеження у використанні цифрових платформ/засобів комунікації (соцмережі).

«Обмеження в управлінні даними, інформацією та знаннями» було першим завданням у темі «цифрування та інформаційні технології». Інші попередньо встановлені виклики стосувалися використання різних технологій, однак варто зазначити, що приємні коментарі від країн вказували на важливість усунення прогалин у цифровій грамотності в сільських громадах на додаток до покращення доступу до Інтернетпослуг і цифрових технологій.

Висновки до 2 розділу

Всесвітня туристична організація через свою програму «Туризм для сільського розвитку» прагне зробити туризм рушієм для стимулювання місцевого економічного розвитку, зменшення нерівності та розширення можливостей сільських громад.

Розвиток сільського зеленого туризму має важливе значення і реалізується через формулювання певної політики в окремих країнах.

Здійснюється з метою реалізації наступних стратегічних планів: як засіб позитивного впливу на сталий розвиток сільського зеленого туризму (Мексика); як ключовий інструмент пріоритетного розвитку сільських територій (Португалія); як комплексний розвиток туристичних сіл для

досягнення соціальних перетворень, сільського культурний розвиток і стійка економіка (Індонезія); сільський зелений туризм як пріоритетний напрямок, спрямований на розвиток природних послуг, у тому числі розвиток екотуризму (Грузія); як частина стратегії сталого гірського туризму країни (Ліван); розглядається як складова спільноти, що проживає в межах або навколо природних територій національні парки, і входить до програми охорони природи (Ізраїль).

Розвиток сільської інфраструктури є ключовим напрямком уваги для інвестиційних ініціатив.

Було виявлено, що частина інвестиційних програм пов'язана з туризмом, але не повністю.

Зазвичай згадується фінансування іншої економічної діяльності, яка доповнює туризм, особливо сільського господарства, тваринництва та іншої сільськогосподарської діяльності, яка є основою сільського ландшафту.

На сьогодні проблемами та розвитком сільського зеленого туризму в країні займається громадське об'єднання «Спілка сільського зеленого туризму України».

Всього в Україні станом на травень 2021 р. в ГО «Спілка зеленого Туризму в Україні» добровільну категоризацію пройшли 70 садиб.

Найбільша кількість садиб знаходиться в Західному регіоні – 26 садиб, більшість яких в Закарпатській області.

Серед регіонів України на сьогодні лідером в наданні послуг сільського зеленого туризму є Західний регіон. Перевага регіону не лише за пропозиціями відпочинку, але і за популярністю серед туристів.

Підґрунтям для розвитку сільського зеленого туризму в Україні виступає самобутня культура та традиції, які і досі зберігаються в селах, унікальна природа та історична спадщина. Але в зв'язку з відсутністю необхідної підтримки на державному рівні, розвиток даної сфери туризму відбувається доволі повільно.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

3.1. Сільський зелений туризм як напрям підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств

В умовах посилення антропогенного навантаження на навколишнє середовище, перенаселеністю столиці та обласних центрів, погіршенням екологічної ситуації і психологічного клімату у великих містах з одного боку, та поглиблення процесів глобалізації економіки з одночасним зростаючим рівнем конкуренції на агропродовольчих ринках, з іншого, непересічного значення набуває стратегія екологізації сільського господарства.

Сьогодні значно розширюється конкурентне поле і зростає кількість суб'єктів конкурентних відносин, відповідно, змінюються і завдання та підходи до питання управління конкурентоспроможністю і формування конкурентоспроможного потенціалу.

Екологічна безпечність продукції, виробленої сільськогосподарським підприємством, невеличким фермерським господарством та, навіть, приватним домогосподарством стає одним з основних факторів його внутрішньої та зовнішньої конкурентоспроможності [46].

В останнє десятиліття світовий тренд щодо якості життя, активного відпочинку, подорожей вихідного дня докотився і до нашої країни. Серед українців відзначений підвищений інтерес до якості продукції, що поставляється споживачеві.

Наявність у виробника і постачальника системи якості, використання традиційних, так би мовити, автентичних технологій виробництва стає важливим фактором підвищення конкурентоспроможності його продукції і необхідною умовою як для виходу на світовий ринок так і завоювання топових позицій і створення міцного позитивного іміджу на власному регіональному ринку.

Саме тому, усвідомлення людством погіршення навколишнього природного середовища, інтенсифікація сільськогосподарського виробництва, викликало інтерес до органічного виробництва продукції, яке гарантує необхідний її якісний рівень і безпеку харчування, а також не шкодить довкіллю, а навпаки, відновлює хиткий природний баланс.

Так, на замовлення Асоціації «БІОЛан Україна» за підтримки FiBL компанією GfK Ukraine було проведене дослідження, яке свідчило про те, що серед громадян України практично в усіх регіонах вже є повне розуміння що таке органічна продукція, екологічне та відновлювальне сільське господарство та бажання споживати саме таку продукцію [47; 48].

Все більше мешканців міст хочуть не тільки споживати органічну продукцію і активно проводити вихідні, а і особисто побачити як вона зростає, як утримуються тварини, як збирають врожай і т.д.

Саме тому реалії сьогодення створюють об'єктивні умови для визначення нових підходів до управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств.

Тому, було проаналізовано основні підходи до управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств та запропонували нові.

Неповнота, а іноді й відсутність доступу до інформації про діяльність підприємств-конкурентів нерідко зумовлює необ'єктивну оптимістичну оцінку стосовно переваги підприємства над його конкурентами. І, навпаки, повнота збору інформації та широта використання джерел є запорукою об'єктивності висновків, які будуть отримані на стадії її обробки.

Будь-яке сільськогосподарське підприємство повинне працювати таким чином, щоб мінімізувати негативний вплив зовнішнього середовища та отримати максимальні переваги від своїх можливостей. Іншими словами, дії підприємства повинні носити системний і комплексний характер з чітко вираженою цільовою спрямованістю.

Зацікавленість підприємств в результатах своєї діяльності підсилює необхідність підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Конкурентоспроможність виступає найважливішим чинником забезпечення безпеки та стабільності діяльності підприємства і, як наслідок, його подальшого ефективного розвитку. Однією із найважливіших завдань є покращення системи управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств.

Найефективнішим в конкретній ситуації вважається той підхід, який найбільше відповідає даній ситуації.

Вважаємо, досягнення високого рівня конкурентоспроможності підприємства можливе при використанні системно-креативного підходу до управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств з урахуванням креативно-інноваційних процесів в організаціях та безпосередньо в менеджменті як системних цінностей в органічній єдності екологічних, соціальних, організаційних, інтелектуальних та інших складових спрямованих на підвищення стратегічної конкурентоспроможності суб'єктів діяльності, рівня і якості життя працівників та виконання зобов'язань перед суб'єктами за інтересами.

Цей підхід дає змогу врахувати всі необхідні взаємозв'язки та взаємодії в системі управління, дозволяє при постановці цілей всебічно зважувати чинники та спрямовувати механізми управління конкурентоспроможністю на досягнення поставлених цілей.

Останнім часом можемо спостерігати, що використання земель сільськогосподарського призначення направлено на посіви технічних та високопродуктивних культур, у тваринництві використовують високу концентрацію тварин та інтесифікацію виробничих процесів.

Це призводить до виснаження землі, зниження її вартості, забрудненням навколишнього середовища, мінієлогічним катастрофам і тим самим наносять значний збиток як виробникам так і місцевим громадам, як у коротко так і у довгостроковій перспективі.

Сучасний розвиток агропромислового виробництва вимагає забезпечення потреб розширеного відтворення шляхом застосування сучасних підходів та інноваційних технологій в системі управління розвитком підприємства.

Орієнтувати розвиток підприємства на активізацію інноваційної діяльності, дотримуватись принципів ресурсозбереження та енергозбереження, застосовувати технології, що не шкодять довкіллю, використовувати природні резерви організму тварин, виробляти високоякісну, безпечну та унікальну продукцію рослинництва і тваринництва на ринку, доповнювати основний вид діяльності є відносно новим, але досить перспективним напрямом.

Екологічний та соціальний аспекти досить часто залишаються недооціненими в системі управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств.

На імідж невеликі товаровиробники не звертають уваги, оскільки помилково вважають його неважливим на ринку виробників однотипної сировинної продукції і достроково віддають пальму першості великим виробничим об'єднанням та агрохолдингам з відомою на всю Україну назвою.

Однак, слід зазначити, що не однією рентабельністю можна вимірювати ефективність виробництва.

Виробництво органічної, екологічно чистої продукції неодмінно покращить імідж підприємства, оскільки саме на виробника такої продукції більше уваги звертає споживач, на відміну від сировинної продукції, наприклад зернових чи олійних культур.

Сільський зелений туризм абсолютно реально може стати одним із напрямків підвищення конкурентоспроможності дрібних та середніх сільськогосподарських підприємств.

Це популяризація продукції власного виробництва, саме в таких умовах кінцевий споживач зможе реально відчутися на собі популярну фразу: «З лану до столу».

Побачити де і як вирощують продукти харчування, власноруч зібрати врожай або придбати готову продукцію, побачити та показати власним дітям сільськогосподарських і домашніх тварин та інше.

Все це в комплексі значно підвищить позитивний імідж виробника. В спеціалізованих фермерських магазинах або тих що реалізують органічну та екологічно чисту продукцію такий споживач буде шукати саме ту, де на власні очі бачив умови вирощування, збирання врожаю та утримання тварин. З такими виробниками охоче будуть співпрацювати посередники та переробники і головне, їх будуть рекомендувати для співпраці колегам. Особливо це буде вигідно підприємствам що мають різну направленість, окрім стандартних сільськогосподарських культур займаються садівництвом, ягідництвом, бжоларством, тваринництвом різних напрямків.

Соціальному аспекту та розвитку місцевих громад зелений туризм принесе теж позитивні зміни.

В сільській місцевості останні 20 – 25 років ми можемо спостерігати брак робочих місць. Крім того, у рослинництві є чітка сезонність зайнятості працівників.

Нові робочі місця неодмінно відіграють позитивну роль у розвитку соціальної інфраструктури місцевої громади, створять позитивний імідж працедавця та зупинять відтік робочих рук за кордон на сезонні роботи [46].

Таким чином, відкриття нового напрямку в діяльності аграрних підприємств як сільський зелений туризм принесе позитивні зміни в результативності господарської діяльності, покращить діловий імідж, збільшить обсяги реалізації органічної продукції, підвищить рівень задоволеності персоналу, буде сприяти розвитку місцевої територіальної громади та підвищить рівень конкурентоспроможності і конкурентостійкості

сільськогосподарського підприємства.

3.2. Тенденції розвитку сільського зеленого туризму в світі

Сільські території містять унікальні та надзвичайно різноманітні сільськогосподарські, культурні та природні системи та ландшафти. Ці ресурси є критично важливими для сталого розвитку в усьому світі, тому їх визнають безцінною спадщиною.

До 2022 року ЮНЕСКО визнало 1154 об'єкти всесвітньої спадщини в усьому світі. Хоча об'єкти, розташовані в сільській місцевості, конкретно не згадуються, можна використати відсоток об'єктів поза межами міст, щоб підкреслити присутність світової спадщини за межами міських територій.

Глобально важливі системи сільськогосподарської спадщини (GIAHS) представляють не лише приголомшливі природні ландшафти, а й методи ведення сільського господарства, які створюють засоби до існування в сільській місцевості, унікальним чином поєднуючи біорізноманіття, стійкі екосистеми, традиції та інновації [49].

Природні та культурні ресурси часто знаходяться в сільській місцевості; отже, їхнє збереження має вирішальне значення для забезпечення сталого розвитку туристичної діяльності.

У той же час сільський зелений туризм є можливістю сприяти розвитку місцевої економіки та сприяти збереженню ідентичності, що є шляхом до збереження та використання біорізноманіття, агробіорізноманіття, культурної спадщини та місцевої гастрономії в сільській місцевості.

Національні, регіональні та місцеві органи влади, приватний сектор і громади можуть сприяти сталим практикам для більш ефективного використання місцевих ресурсів і скорочення викидів і відходів у рамках зеленої економіки.

Сільський зелений туризм може сприяти підвищенню привабливості та життєздатності сільських територій шляхом популяризації низки місцевих

ресурсів і традицій, підтримуючи при цьому суть сільського життя. Він також може відзначати цінності території для збереження як матеріальної, так і нематеріальної спадщини та доповнювати існуючу економічну діяльність цих територій.

Національні, регіональні та місцеві органи влади, приватний сектор і громади можуть працювати разом, щоб підвищити обізнаність про важливість сільських громад та їхній внесок у національну економіку, а також про збереження місцевої та національної ідентичності з метою сприяння економічним можливостям.

Крім того, вони можуть забезпечити інтеграцію природних і культурних ресурсів, таких як природні заповідники, об'єкти всесвітньої спадщини, природні та історичні об'єкти, у розвиток сільської місцевості з особливим наголосом на повазі до місцевого біорізноманіття та культури (релігійні об'єкти, свята, традиції тощо).

Сприяння новим та автентичним враженням, які є унікальними для сільської місцевості, і зміцнення контакту з природою та культурою в малолюдному середовищі можуть бути пріоритетними, завжди під міцною та сталою структурою управління, яка цінує та гарантує збереження культурних ресурсів [40].

Завдяки підвищенню обізнаності, розбудові потенціалу та наданню повноважень місцеві громади можуть відігравати вирішальну роль у збереженні та валоризації навколишнього середовища, що є важливою передумовою для отримання довгострокових переваг від розвитку сільського зеленого туризму.

У той же час сільський зелений туризм надає можливість місцевим громадам отримувати прибуток від природних і культурних активів, таким чином посилюючи їх бажання зберегти ці активи.

Національні, регіональні та місцеві органи влади, приватний сектор і громади можуть розглянути можливість моніторингу показників для отримання ключової інформації для управління та збереження природних

ресурсів.

Як ключові ресурси, які сприяють туристичному досвіду, зацікавлені сторони можуть підвищити обізнаність про важливість сільських громад та їхній внесок у збереження природних ресурсів, а також їхні стосунки з природою.

Мережа обсерваторій сталого туризму ЮНВТО включає набір територій моніторингу, які можна використовувати як еталон.

Традиційні економічні та культурні системи знаходяться під загрозою зміни клімату. Особливо це стосується корінного населення, яке залежить від сільського господарства та місцевих природних ресурсів.

У екстремальних випадках земля, покинута через міграцію, може постраждати від ерозії, спричиняючи зміну культурного ландшафту та потенційну втрату відчуття місця. Такі місця також піддаються підвищеному ризику стихійних лих.

Розвиток сільського зеленого туризму може сприяти розвитку людського капіталу через цільову політику та програми для освіти та розвитку потенціалу для громад, з особливим акцентом на жінках, молоді та інших маргінальних групах у процесі розвитку сільського зеленого туризму, включаючи самоврядування в громадах, що забезпечує ефективне прийняття рішень та лідерство щодо туризму.

Національні, регіональні та місцеві органи влади можуть постійно заохочувати та сприяти підготовці професіоналів у сфері сільського зеленого туризму та підприємців, а також їхньому залученню до сільської місцевості.

Освіта, навчання та розвиток навичок для місцевої громади є ключовими.

Без людського капіталу розвиток сільської місцевості був би неможливим, оскільки важко ігнорувати роль цифрової революції у формуванні освіти та навчання.

Політика, пов'язана з сільським зеленим туризмом, і програми розвитку потенціалу можуть запропонувати навчання в сільських громадах.

Навчання має бути зосереджено на цифровій економіці, а також на соціальних та екологічних навичках, які спрямовують розвиток у більш етичний, екологічний та соціально вигідний напрямок, поважаючи при цьому різноманітність бачень розвитку та культурного мислення, які вже існують у сільській місцевості.

Зацікавлені сторони можуть оцінити пул людських ресурсів у громадах, щоб забезпечити більш ефективні можливості для навчання, розвитку навичок і навчання.

Розвиток громади за допомогою туризму дає можливість використовувати цей сектор для підтримки послуг, розвитку та обслуговування пов'язаної з інфраструктурою, а також для покращення транспортної інфраструктури, таким чином не лише відіграючи значну роль у залученні туристів, але й у покращенні якості життя мешканців. Крім того, він може отримати додаткове фінансування для розвитку та кращого обслуговування базової медичної та освітньої інфраструктури, громадських місць, культурних пам'яток і конференц-центрів, які сприяють привабливості напрямків.

Національні, регіональні та місцеві органи влади, приватний сектор і громади можуть збільшити інвестиції для підвищення продуктивності, інвестицій і нових туристичних розробок у сільській місцевості.

Інвестиції державного сектора є особливо важливими для залучення інвестицій від приватного сектору, міжнародних фінансових установ та партнерів з розвитку.

Інфраструктура, зокрема транспортна та цифрова інфраструктура, є ключовою для конкурентоспроможності та стійкості сільських напрямків.

Якщо не керувати належним чином, розвиток туризму може загострити існуючі конфлікти та погано вплинути на прийняття рішень та управління владою.

Розуміння та управління впливом туризму на соціальний вимір спільнот також має вирішальне значення для забезпечення його стійкості.

Відновлення, стійкість і стійке майбутнє будуть можливими лише за наявності сильних моделей управління туризмом на національному та місцевому рівнях.

Однією з таких моделей є підхід державно-приватно-громадського партнерства: зацікавлені сторони можуть брати участь у ретельному, прозорому та постійному процесі консультацій щодо планування, розробки та управління туристичними проектами, продуктами та послугами, таким чином ставлячи громаду в центр туризму розвитку.

Зацікавлені сторони також повинні розширювати можливості місцевих громад через організаційні структури та моделі управління, забезпечуючи справедливе представництво для всіх груп, на які впливає розвиток сільського зеленого туризму.

Розвиток сільського зеленого туризму має створити прозорі та підзвітні механізми розподілу доходів і прибутків, отриманих завдяки туризму.

Дозволити ключовим зацікавленим сторонам, особливо мешканцям, повною мірою брати участь у плануванні та політичних дебатах і процесах прийняття рішень є засобом розширення можливостей громад і маргіналізованих груп, особливо тих, які, як правило, недостатньо представлені, наприклад жінок.

Це також засіб для спільного створення більш автентичного досвіду та планування більш комплексних стратегій щодо важливих питань, таких як управління відвідувачами місця призначення, бізнес-моделі та пріоритетні сфери розвитку, щоб допомогти поширити переваги сектору по всьому світу. вся громада.

Стійкість туризму в сільській місцевості буде успішною лише тоді, коли буде прийнято та впроваджено всеохоплюючу стратегію планування, яка базуватиметься на підході, що передбачає багатодієвість та участь багатьох зацікавлених сторін.

Генеральна Асамблея має на меті підтримувати уряди на різних рівнях, а також приватний сектор і міжнародне співтовариство в розвитку туризму в

сільській місцевості таким чином, щоб сприяти інклюзивному, сталому та стійкому розвитку.

Такий розвиток забезпечить справедливий розподіл вигод від сільського зеленого туризму, сприятиме створенню робочих місць, захистить природні ресурси та культурну спадщину, сприятиме соціальній інтеграції та розширить можливості місцевих громад і традиційно уразливих груп, особливо жінок, молоді та корінних народів.

Інклюзивний туризм також допоможе зробити сільські території більш доступними як для місцевих жителів, так і для відвідувачів різних поколінь і з різними потребами доступу, таким чином забезпечуючи кращу якість життя для всіх.

Очікується, що національні, регіональні та місцеві органи влади, приватний сектор і громади, у свою чергу, розроблять політику та плани дій, які розбудовуватимуть і зміцнюватимуть державно-приватно-громадську співпрацю, роблячи сільський зелений туризм ефективним інструментом інклюзивного розвитку шляхом справедливого та ефективного розподілу переваг туризму на їхніх територіях [51].

Елементи вигод від розвитку сільського туризму:

- підвищення конкурентоспроможності послуг;
- розширення меж досвіду мандрівників;
- диверсифікація продуктів і послуг;
- нові можливості для прискорення адаптації суспільства в період після пандемії COVID-19;
- розвиток та вдосконалення законодавчої бази для ефективного управління галуззю;
- розширення інфраструктури обслуговування туристів;
- покращення умов проживання в сільській місцевості;
- підвищення рівня інвестиційної привабливості для сільського бізнесу;

– розвиток сільського суспільства.

Згідно з думками американських країн, розвитку індустрії сільського зеленого туризму потрібно менше уваги з точки зору «природних і культурних ресурсів».

Європейські країни віддають перевагу управлінським і фінансовим механізмам, а країни Близького Сходу — розвитку інфраструктури.

Лише дві країни згадали про необхідність цифровізації та інформаційних технологій.

Для подальшого аналізу тенденцій і потреб розвитку сільського зеленого туризму було досліджено споживчу перспективу як сторону попиту на ринку послуг сільського зеленого туризму.

Аналіз думок споживачів щодо необхідності більш тісних культурних зв'язків та альтернативних напрямків і часу подорожей було проведено за результатами аудиту Booking.com, один із цифрових лідерів туристичної індустрії.

Згідно зі статистичними даними, зібраними від понад 30 000 мандрівників у 32 країнах і територіях, наданими Booking.com [52] у 2022 році, бажання спілкуватися з місцевою культурою та спільнотами під час подорожей зросло в усьому світі:

- 45% респондентів вважали захист, розвиток, продовження та вивчення місцевих культур як частину екотуризму;

- 71% мандрівників висловили бажання найближчим часом подорожувати більш екологічно;

- 81% респондентів підтвердили, що екологічний туризм для них важливий;

- 35% туристів заявили, що зусилля щодо сталого розвитку з боку готелів і постачальники транспортних послуг відіграють важливу роль у прийнятті ними рішень щодо розміщення та вибору транспорту під час поїздок;

– 70% мандрівників стверджували, що вони, швидше за все, обирають екологічно чисті житла, незалежно від того, шукали вони їх спеціально чи ні.

Зближення людей з культурами – тематичний напрямок сільського зеленого туризму, який привертає значну увагу споживачів туристичних послуг.

Ця думка узгоджується зі статистичними даними опитування мандрівників щодо посилення культурних зв'язків і взаємодії з місцевими громадами у 2022 році, проведеного Booking.com [52] (див. рис. 3.1).

Рис. 3.1 – Думка мандрівників щодо необхідності посилення культурних зв'язків та взаємодії з місцевими громадами у 2022 році, % [32]

За результатами опитування мандрівників щодо альтернативних напрямків та термінів подорожі виявлено значні перспективи розвитку сільського зеленого туризму.

Мандрівники потребують тихих, привабливих та екологічно чистих місць відпочинку, які складають основу пропозицій сільського зеленого туризму.

Результати опитування Booking.com (див. рис. 3.2) вказують на великі можливості для розвитку туристичних платформ і компаній з точки зору розширення співпраці з постачальниками послуг і сприяння їх прогресивному сталому розвитку.

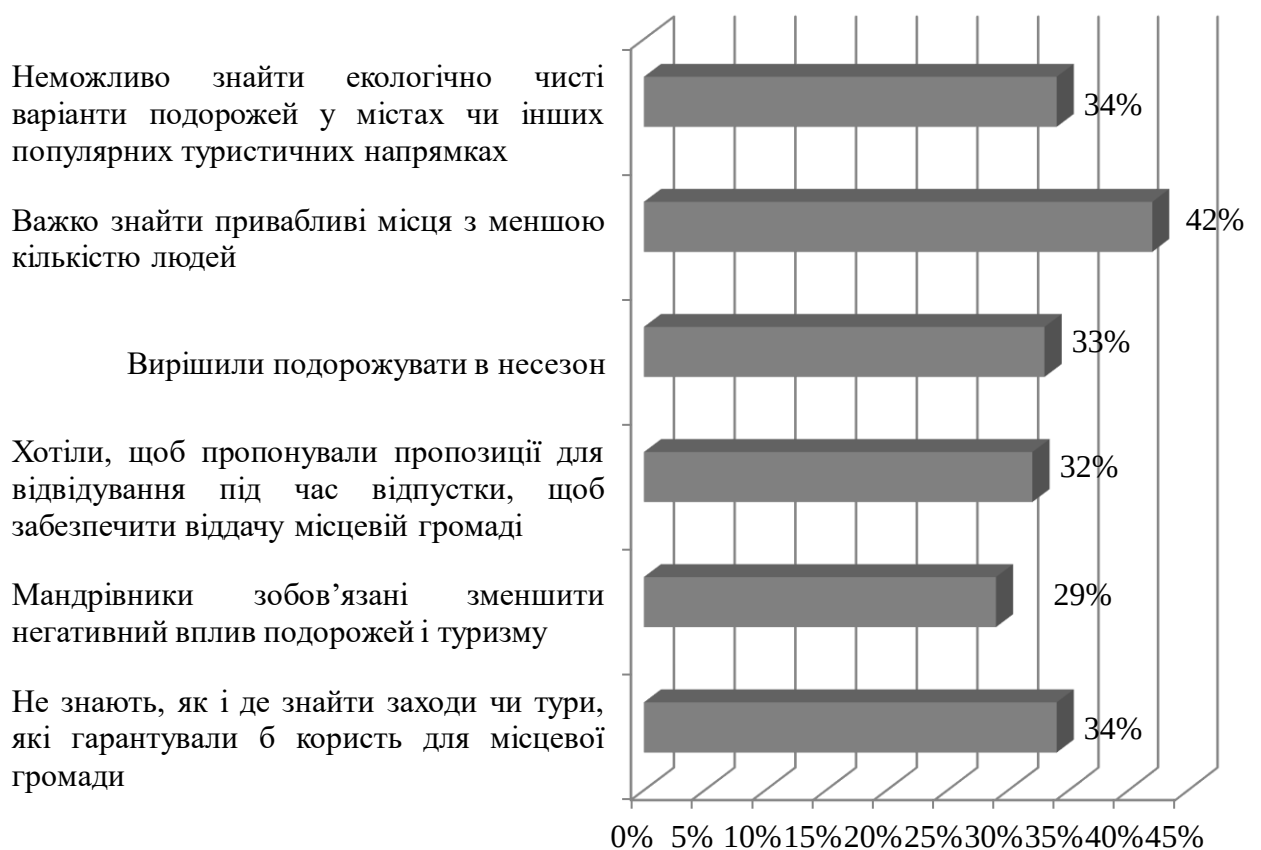

Рис. 3.2 – Альтернативні напрямки та час подорожі за оцінками мандрівників, % [52]

Вищезазначені досягнення сприятимуть задоволенню потреб потенційних споживачів послуг сільського зеленого туризму у виборі більш екологічно чистих туристичних послуг та пошуку альтернативних часів

подорожі та напрямків без шкоди для досвіду.

Було проаналізовано практичний розвиток сільського зеленого туризму за статистичними даними платформи RuralTour [53] Європейської федерації сільського туризму.

Ця платформа пропонує послуги сільського дозвілля через 28 професійних організацій у 25 країнах світу, що охоплює понад 100 000 закладів.

Пропозиції, що надаються споживачам, різноманітні та задовольняють широкий спектр їхніх потреб, наголошуючи на можливості для споживачів знову пережити «сільські свята, знову відкрити для себе аромати дитинства, насолодитися спокоєм і красою природи», а також оцінити сільське суспільство, яке формує та наповнює сільська місцевість сьогодні.

З метою сприяння розвитку сталого туризму Європейський Союз впроваджує відповідні політичні заходи.

Однією з таких ініціатив є проект SmartCulTour (Smart Cultural Tourism as a Driver of Sustainable Development in European Regions), чотирирічний проект, що фінансується Європейським Союзом у рамках програми Horizon 2020.

Проект спрямований на підтримку регіонального розвитку в усіх країнах, які володіють значними матеріальними та нематеріальними культурними активами, включаючи сільські периферії та міські околиці.

Ідея проекту SmartCulTour базується на позиції, згідно з якою туристичні тенденції після COVID-19 зосереджуються на змінах у поведінці споживачів із сильним наголосом на здоров'ї, безпеці, добробуті та використанні цифрових технологій, які представляють значний потенціал для культурного туризму.

Суспільство все більше шукає місця для відпочинку, які включають елементи екологічної стійкості та відповідальних туристичних практик. Представники проекту висловлюють очікування, що тенденція до місцевого та автентичного досвіду посилиться, оскільки туристи все більше прагнуть

зануритися в місцеву культуру, спілкуватися з місцевими жителями, досліджувати місцеві традиції та брати участь у взаємному обміні інформацією.

У травні 2023 року в Брюсселі відбулася Фінальна конференція проекту SmartCulTour, яка зібрала міжнародних експертів із сектору культурного туризму для вивчення нових туристичних тенденцій і пріоритетів для переосмислення культурного туризму в рамках сталого розвитку.

На сесії «Майбутнє сільського культурного туризму та його потенціал для підтримки сільського розвитку» виступили спікери з Європейського Союзу, ООН, Організація з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО), Міжнародна рада з пам'яток і визначних місць (ІКОМОС), університети, бізнес-сектори, представники SmartCulTour та інші європейські проекти.

Під час конференції розглядалися різні види сільського зеленого туризму, їх характеристики, зв'язок між культурою та сільською територією, тенденції туризму та потенційні майбутні форми сільського зеленого туризму.

За результатами конференції сформульовано потенційні напрями та стратегії подальшого розвитку європейського сільського зеленого туризму, які охоплюють напрями його розвитку та вдосконалення в рамках сталого економічного розвитку.

За результатами дослідження статистичних даних туристичного попиту можна зробити висновок про розвиток споживчого попиту на туристичні послуги з мінімальними витратами.

Спостерігається зростання пропозиції туристичної індустрії та тенденція до розвитку пропозиції туристичних послуг через економічні платформи спільного використання, що є запорукою розвитку внутрішнього та міжнародного туризму з мінімальними витратами та задоволення споживачів послуг у короткий термін.

Туристичні послуги на базі агропромислового комплексу можуть бути привабливими для всіх верств суспільства, пропонуючи широкий спектр різноманітних продуктів і послуг.

Вони мають гнучкі обмеження щодо останнього, що дозволяє інтегрувати типи послуг і адаптувати їх до потреб споживачів з мінімальними витратами. Він здатний задовольнити туристичні потреби суспільства, яке все більше шукає місця для відпочинку з елементами екологічної стійкості та відповідальної практики туризму.

Туризм є конкурентоспроможною галуззю, яка потребує інновацій та творчого підходу до розробки майбутніх стратегічних напрямків свого розвитку.

Відповідно, виникає потреба в організації відповідних політичних заходів щодо сприяння розвитку сільського зеленого туризму, які б забезпечували розвиток соціальних, культурних та екологічних аспектів як запоруки досягнення економічної та соціальної ефективності життєдіяльності сільських територій.

Відповідна галузь знаходиться на етапі свого розвитку, що вимагає зосередження уваги на інноваційно-організаційних аспектах та їх адаптації в практичну діяльність для ефективного функціонування галузі.

Сучасний напрям розвитку заходів сприяння подальшому розвитку відповідної галузі включає:

- дослідження потенційних тенденцій потреб відвідувачів (споживачів) у сільському зеленому туризмі послуги;
- аналіз туристичних можливостей представників сільської місцевості, які діють як провайдери сільського зеленого туризму;
- співвіднесення попиту та пропозиції сільського зеленого туризму для вивчення альтернатив рішення щодо розвитку відповідного сектору;
- розвиток цифровізації як швидкої та якісної форми спілкування між споживачів та зацікавлених сторін у розвитку екотуризму, що забезпечить

оперативне практичне реагування, коригування та оновлення існуючих туристичних послуг;

– розробка та реалізація заходів політики щодо інвестування та впровадження інноваційні підходи в діяльності сільського зеленого туризму, з адаптацією жителів сільської місцевості до перетворення в трудовий потенціал для сектору сільського зеленого туризму.

3.3. Тенденції розвитку сільського зеленого туризму в Україні

Туризм є не тільки способом відпочинку та дозвілля, а є значним джерелом поповнення ресурсів для бюджетів регіонів. Для багатьох країн туризм є пріоритетною сферою національної економіки. Разом з розвитком індустрії туризму з'явилися нові форми туристичної діяльності виникли, які з часом зайняли свої ніші на ринку туристичних послуг.

Одним із популярних видів туризму є сільський зелений туризм – перспективний, який пропонує можливості для вирішення багатьох проблем сільського розвитку.

Сільський туризм є одним із найважливіших напрямків розвитку села та засобом розвитку підвищення рівня життя сільського населення.

Наукові дослідження показують, що прискорений розвиток сільського зеленого туризму може відігравати роль каталізатора економічної реструктуризації, демографічного забезпечення стабільності та вирішення нагальних соціально-економічних проблем на селі.

Останні десятиріччя сільський туризм в Україні демонструє широкий спектр форм занять та розширення територіального розвитку.

За даними досліджень Інституту економіки та прогнозування Академії Наук України, в Україні нараховується близько 1 млн. 250 садиб (домогосподарств), що можуть надавати послуги сільського туризму, тоді як в Інтернет-ресурсах свої пропозиції рекламують приблизно 2 тисячі садиб.

Головною метою сільського зеленого туризму є створення нового туристичного продукту, який виходить за межі традиційного уявлення про туристичну пропозицію України, і має враховувати природну, історико-культурну специфіку регіонів, а ще істотніше урізноманітнити традиційні пропозиції України.

Сільський зелений туризм у найближчому майбутньому може успішно позиціонувати Україну на міжнародному туристичному ринку як один з національних туристичних брендів.

Головними проблемами нестабільності розвитку сільського зеленого туризму, які сповільнюють та гальмують розвиток зазначеної індустрії в Україні є:

- відсутність державної стратегії та відповідної політики;
- відсутність відповідної нормативно-правової бази;
- незадовільний стан транспортної інфраструктури;
- недосконалий технічний стан інженерної та комунальної інфраструктури в регіонах;
- незадовільний рівень сервісу і низька якість обслуговування, в тому числі гостро стоїть питання підвищення якості підготовки професійних кадрів та вивчення іноземних мов, для успішної організації сфери туризму;
- абсентеїзм податкового та фінансового стимулювання державою експорту туристичних послуг та діяльності вітчизняних туроператорів;
- низький рівень створення та покращення туристичного іміджу України;
- просування національного туристичного продукту на міжнародному та внутрішньому ринках;
- відносно невеликий відсоток готелів та місць тимчасового проживання, що відповідає світовим стандартам;
- нестабільна політична ситуація [54];
- відсутність загальних методів визначення рекреаційних навантажень

та відсутність відповідного правового забезпечення рекреації у ПЗФ;

- недостатня чисельність деталізованої інформації стосовно місцевостей проведення сільських зелених турів та програм;
- відсутність відповідно сформованих маршрутів і програм для різноманітних категорій туристів;
- відсутність єдиних стандартів ціноутворення на послуги та пропозиції, які надаються туристам;
- відсутність якісної рекламно-інформаційної інформації;
- відсутність механізмів розділу частини фінансових надходжень від сільського зеленого туризму та скеровування цих коштів на потреби місцевих жителів;
- недооцінено необхідність залучення місцевого та сільського населення для розвитку даного виду туризму [35];
- відсутність поняття «статистики сільського зеленого туризму» як окремої категорії дослідження, а діяльність пов'язана із цим сектором, розглядається в загальному сенсі [36].

Як наслідок, відсутність ефективної системи управління сільським зеленим туризмом обмежує надходження грошових активів до бюджету країни, не сприяє збільшенню робочих місць для громадян країни, не прививає серед населення країни екологічної культури, не дає змоги раціонального використання туристичного потенціалу країни.

Лише у випадку усвідомлення того, що сільський зелений туризм являється важливим структурним елементом сталого розвитку ПЗФ та сільських територій, можна вирішити проблеми та усунути перешкоди на шляху становлення та розвитку сільського зеленого туризму.

Пріоритетними завданнями розвитку сільського зеленого туризму в країні є такі:

- підготовка кваліфікованих фахівців у даній галузі;
- розробка широкого асортименту нових продуктів екологічного

туризму;

- використання гнучкої цінової політики;
- допомога держави в просуванні туристичних продуктів на світовий ринок;
- спільна робота регіональної влади і місцевого самоврядування в управлінні розвитком зеленого туризму в регіональних об'єктах природно-заповідного фонду;
- залучення вітчизняних та іноземних інвестицій, мотивуючи їх участь, наприклад, спрощенням податкових обтяжень та всіляко сприяти бажанням ділових людей брати участь у розвитку регіону [27].

Передусім Н. В. Трусова та ін. визначили, що для подальшого становлення та розвитку сільського зеленого туризму в Україні потрібно сформувати відповідну законодавчу нормативно-правову базу, яка б регулювала діяльність у даній сфері; здійснити категоризацію баз відпочинку; сформувати заходи, які б заохочували подорожуючих провести більше часу на природі.

Оскільки є два різновиди моделей розвитку сільського зеленого туризму – австралійська, де формування туристичної діяльності відбувається в діапазоні дикої природи та західноєвропейська – реалізація подорожей в межах природних територій де забезпечена надійна охорона.

Вважаємо, що пріоритетною моделлю становлення сільського зеленого туризму на внутрішньому ринку туристичних послуг України являється остання.

Визначальними перспективами розвитку зазначеної галузі в Україні є такі:

1. Зростання туристичного потенціалу країни.
2. Узгоджена взаємодія державних та приватних структур.
3. Збільшення доступності туристичних послуг для всього населення, незалежно від віку, статті, доходу та ін.

4. Підвищення екологічної свідомості населення шляхом проведення еколого-просвітницької діяльності.
5. Сприяння формування відповідної сфери послуг в регіонах.
6. Створення нових туристичних екомаршрутів.
7. Виробництво та поширення місцевої колоритної продукції.
8. Поновлення етнічних традицій та звичаїв населення країни.
9. Забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу в сільській та приміській місцевостях.
10. Створення робочих місць для місцевого та сільського населення регіонів завдяки розвитку сільського зеленого туризму.
11. Асекурація раціонального застосування природно-рекреаційної та культурно-історичної ресурсної бази [31].

Зелений туризм позитивно впливає на вирішення соціально-економічних проблем села.

Перш за все: розширення зайнятості сільського населення, особливо жінок, можливості для отримання додаткових доходів для селян; більші можливості працевлаштування не лише у виробничому секторі, а й у сфері послуг.

Розвиток сільського зеленого туризму вимагає створення економічних та організаційних передумов, зацікавленості місцевої влади в поширенні цього руху та ефективне використання наявного житлового фонду.

Активний розвиток сільського зеленого туризму сприятиме не лише вирішенню завдань, що стоять перед селом, а й створенню конкурентоспроможного туристичного продукту з урахуванням регіональної специфіки, що дозволить забезпечити ефективний розвиток рекреаційної галузі регіонів.

Результатом розвитку сільського зеленого туризму буде кращий благоустрій сільської садиби, вулиці, села; підвищення рівня стимулювання розвитку соціальної інфраструктури, підвищення культурно-освітнього рівня сільського населення.

Отже, можна стверджувати, що сільський зелений туризм в Україні є одним з найперспективніших туристичних напрямів. Його розвиток дає низку переваг, що насамперед орієнтовані на активізацію економічної діяльності в сільській місцевості, відновлення автентичності окремих поселень (їх культури, традицій, звичаїв), позитивно впливає на економічну ситуацію у регіонах, надає усі можливості для популяризації країни за кордоном, а головне – не потребує значних інвестицій.

Висновки до 3 розділу

Сільський зелений туризм може сприяти підвищенню привабливості та життєздатності сільських територій шляхом популяризації низки місцевих ресурсів і традицій, підтримуючи при цьому суть сільського життя. Він також може відзначати цінності території для збереження як матеріальної, так і нематеріальної спадщини та доповнювати існуючу економічну діяльність цих територій.

Національні, регіональні та місцеві органи влади, приватний сектор і громади можуть працювати разом, щоб підвищити обізнаність про важливість сільських громад та їхній внесок у національну економіку, а також про збереження місцевої та національної ідентичності з метою сприяння економічним можливостям.

Крім того, вони можуть забезпечити інтеграцію природних і культурних ресурсів, таких як природні заповідники, об'єкти всесвітньої спадщини, природні та історичні об'єкти, у розвиток сільської місцевості з особливим наголосом на повазі до місцевого біорізноманіття та культури (релігійні об'єкти, свята, традиції тощо). Завдяки підвищенню обізнаності, розбудові потенціалу та наданню повноважень місцеві громади можуть відігравати вирішальну роль у збереженні та валоризації навколишнього середовища, що є важливою передумовою для отримання довгострокових

переваг від розвитку сільського зеленого туризму.

За результатами опитування мандрівників щодо альтернативних напрямків та термінів подорожі виявлено значні перспективи розвитку сільського зеленого туризму.

Лише у випадку усвідомленням того, що сільський зелений туризм являється важливим структурним елементом сталого розвитку ПЗФ та сільських територій, можна вирішити проблеми та усунути перешкоди на шляху становлення та розвитку сільського зеленого туризму.

Н. В. Трусова та ін. визначили, що для подальшого становлення та розвитку сільського зеленого туризму в Україні потрібно сформувати відповідну законодавчу нормативно-правову базу, яка б регулювала діяльність у даній сфері; здійснити категоризацію баз відпочинку; сформувати заходи, які б заохочували подорожуючих провести більше часу на природі.

Таким чином, можна стверджувати, що сільський зелений туризм в Україні є одним з найперспективніших туристичних напрямів. Його розвиток дає низку переваг, що насамперед орієнтовані на активізацію економічної діяльності в сільській місцевості, відновлення автентичності окремих поселень (їх культури, традицій, звичаїв), позитивно впливає на економічну ситуацію у регіонах, надає усі можливості для популяризації країни за кордоном, а головне – не потребує значних інвестицій.

ВИСНОВКИ

Досягнуто основну мету кваліфікаційної роботи, яка полягає в дослідженні проблем та визначення перспектив розвитку сільського зеленого туризму в світі та Україні.

Обґрунтовано теоретичні аспекти розвитку сільського зеленого туризму. У науковій літературі зустрічаються різні підходи та терміни для визначення сутності цього поняття «сільський зелений туризм», пов'язаного з відпочинком у сільській місцевості.

Поняття «сільський зелений туризм» – багатофункціональне, комплексне та системне явище, яке активно поширюється в господарському житті аграрних територій та сприяє їх економічному та соціальному розвитку в Україні.

Сільський зелений туризм – це вид підприємницької діяльності в сільській місцевості, який водить до сектору, як внутрішнього, так і міжнародного туризму.

Зазвичай розвиток сільського зеленого туризму відбувається на основі домогосподарства в якому задіяне не більше 10 осіб. Це найбільш розповсюджена форма сільського зеленого туризму.

Перспективним напрямом в сфері сільського зеленого туризму стає популяризація новітніх технологій в сільському господарстві, проведення ознайомчих екскурсій зі специфікою сільськогосподарського виробництва та знайомство гостей з національними традиціями, звичаями та святами.

Сільський зелений туризм виступає як амортизатор, що дозволяє перевести надлишок трудових ресурсів в альтернативний сектор виробництва послуг і створити нові робочі місця в сільській місцевості.

В якості моделей розвитку сільського зеленого туризму можуть виступати створення спеціальних великих і середніх сільських туристичних об'єктів, організація і створення сільських туристичних мереж, створення державних і приватних сільськогосподарських об'єктів. Крім того, незалежно

від того, яка модель обрана для розвитку, необхідно пам'ятати про необхідність відтворення і створення історико-культурної спадщини, а також інших елементів туристичної індустрії, які можуть бути цікаві для туристів, а також бути включені до туристичного продукту сільського туризму.

Отже, сільський зелений туризм є дієвим чинником розвитку сільських територій, сприяє диверсифікації сільсько-господарського виробництва і відродженню села.

Проведений аналіз сучасного стану сільського зеленого туризму в світі та Україні.

Всесвітня туристична організація через свою програму «Туризм для сільського розвитку» прагне зробити туризм рушієм для стимулювання місцевого економічного розвитку, зменшення нерівності та розширення можливостей сільських громад.

Розвиток сільського зеленого туризму має важливе значення і реалізується через формулювання певної політики в окремих країнах.

Здійснюється з метою реалізації наступних стратегічних планів: як засіб позитивного впливу на сталий розвиток сільського зеленого туризму (Мексика); як ключовий інструмент пріоритетного розвитку сільських територій (Португалія); як комплексний розвиток туристичних сіл для досягнення соціальних перетворень, сільського культурний розвиток і стійка економіка (Індонезія); сільський зелений туризм як пріоритетний напрямок, спрямований на розвиток природних послуг, у тому числі розвиток екотуризму (Грузія); як частина стратегії сталого гірського туризму країни (Ліван); розглядається як складова спільноти, що проживає в межах або навколо природних територій національні парки, і входить до програми охорони природи (Ізраїль).

Статистичні дані в Україні не відображають всю кількість садіб, які є на Україні та надають послуги сільського зеленого туризму. На сьогодні неможливо визначити їх загальну кількість, проте за словами фахівців приблизно 85 – 90% садіб є незареєстрованими Серед регіонів України на

сьогодні лідером в наданні послуг сільського (зеленого) туризму є Західний регіон.

Серед регіонів України на сьогодні лідером в наданні послуг сільського (зеленого) туризму є Західний регіон.

Підґрунтям для розвитку сільського (зеленого) туризму в Україні виступає самобутня культура та традиції, які і досі зберігаються в селах, унікальна природа та історична спадщина. Але в зв'язку з відсутністю необхідної підтримки на державному рівні, розвиток даної сфери туризму відбувається доволі повільно. Майже відсутні інвестиції, які потрібні для підтримки інфраструктури, покращенню стану засобів розміщення та надання необхідного рівня послуг туристам на сільських територіях.

Досліджено проблеми розвитку сільського зеленого туризму.

Головними проблемами нестабільності розвитку сільського зеленого туризму, які сповільнюють та гальмують розвиток зазначеної індустрії в Україні є: відсутність державної стратегії та відповідної політики; відсутність відповідної нормативно-правової бази; незадовільний стан транспортної інфраструктури; недосконалий технічний стан інженерної та комунальної інфраструктури в регіонах; незадовільний рівень сервісу і низька якість обслуговування, в тому числі гостро стоїть питання підвищення якості підготовки професійних кадрів та вивчення іноземних мов, для успішної організації сфери туризму; абсентеїзм податкового та фінансового стимулювання державою експорту туристичних послуг та діяльності вітчизняних туроператорів; низький рівень створення та покращення туристичного іміджу України; просування національного туристичного продукту на міжнародному та внутрішньому ринках; відносно невеликий відсоток готелів та місць тимчасового проживання, що відповідає світовим стандартам; нестабільна політична ситуація; відсутність загальних методів визначення рекреаційних навантажень та відсутність відповідного правового забезпечення рекреації у ПЗФ; недостатня чисельність деталізованої інформації стосовно місцевостей проведення сільських зелених турів та

програм; відсутність відповідно сформованих маршрутів і програм для різноманітних категорій туристів; відсутність єдиних стандартів ціноутворення на послуги та пропозиції, які надаються туристам; відсутність якісної рекламно-інформаційної інформації; відсутність механізмів розділу частини фінансових надходжень від сільського зеленого туризму та скеровування цих коштів на потреби місцевих жителів; недооцінено необхідність залучення місцевого та сільського населення для розвитку даного виду туризму; відсутність поняття «статистики сільського зеленого туризму» як окремої категорії дослідження, а діяльність пов'язана із цим сектором, розглядається в загальному сенсі.

Визначено перспективи розвитку сільського зеленого туризму в світі та Україні.

Для подальшого аналізу тенденцій і потреб розвитку сільського зеленого туризму було досліджено споживчу перспективу як сторону попиту на ринку послуг сільського зеленого туризму.

Згідно зі статистичними даними, зібраними від понад 30 000 мандрівників у 32 країнах і територіях, наданими Booking.com у 2022 році, бажання спілкуватися з місцевою культурою та спільнотами під час подорожей зросло в усьому світі: 45% респондентів вважали захист, розвиток, продовження та вивчення місцевих культур як частину екотуризму; 71% мандрівників висловили бажання найближчим часом подорожувати більш екологічно; 81% респондентів підтвердили, що екологічний туризм для них важливий; 35% туристів заявили, що зусилля щодо сталого розвитку з боку готелів і постачальники транспортних послуг відіграють важливу роль у прийнятті ними рішень щодо розміщення та вибору транспорту під час поїздок; 70% мандрівників стверджували, що вони, швидше за все, обирають екологічно чисті житла, незалежно від того, шукали вони їх спеціально чи ні.

Зближення людей з культурами – тематичний напрямок сільського зеленого туризму, який привертає значну увагу споживачів туристичних послуг.

Сільський туризм у найближчому майбутньому може успішно позиціонувати Україну на міжнародному туристичному ринку як один з національних туристичних брендів.

Пріоритетними завданнями розвитку сільського зеленого туризму в країні є такі: підготовка кваліфікованих фахівців у даній галузі; розробка широкого асортименту нових продуктів екологічного туризму; використання гнучкої цінової політики; допомога держави в просуванні туристичних продуктів на світовий ринок; спільна робота регіональної влади і місцевого самоврядування в управлінні розвитком зеленого туризму в регіональних об'єктах природно-заповідного фонду; залучення вітчизняних та іноземних інвестицій, мотивуючи їх участь, наприклад, спрощенням податкових обтяжень та всіляко сприяти бажанням ділових людей брати участь у розвитку регіону.

Сільський зелений туризм в Україні є одним з найперспективніших туристичних напрямів. Його розвиток дає низку переваг, що насамперед орієнтовані на активізацію економічної діяльності в сільській місцевості, відновлення автентичності окремих поселень (їх культури, традицій, звичаїв), позитивно впливає на економічну ситуацію у регіонах, надає усі можливості для популяризації країни за кордоном, а головне – не потребує значних інвестицій.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Закон України «Про особисте селянське господарство» №742-IV поточна редакція від 15.08.2020 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text> (дата звернення: 18.09.2023)
2. Биркович В. І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України. *Стратегічні пріоритети* : наук.-аналіт. щокварт. зб. 2008. №1 (6). С. 137–143.
3. Булах Т. М. Сільський туризм як перспективний напрям для соціально-економічного розвитку села. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. №11. С. 143–147.
4. Пинаїв А. В. Підходи до формування концепції сільського туризму істориків різних часів. Київ, 2012. 132 с.
5. Рутинський М. Й., Зінько Ю. В. Сільський туризм : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 271 с.
6. Іванова В. Г. Сільський туризм як категорія науки адміністративного права та законодавства України. *Право і суспільство*. Київ. 2018. №3. С. 119–125.
7. Medlik E. S. Dictionary of Travel. Tourism and Hospitality. London : Butterworth-Heinemann Etd., 1993. p. 43.
8. Кузик С. П. Географія туризму : навчальний посібник. Київ : Знання, 2011. 271 с.
9. UNWTO. Rural tourism. URL : <https://www.unwto.org/unwto-global-rural-tourism> (дата звернення: 19.09.2023)
10. Wanda George E., Mair H., DG Reid Rural Tourism Development : Localism and Cultural Change. DOI : 10.21832/9781845411015.
11. Гончарук І., Томашук І. Державне регулювання розвитку ресурсного потенціалу сільських територій: загальні аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. №4 (32). С. 19–30.

12. Школа сільського зеленого туризму. URL : <https://school.tourinform.org.ua/> (дата звернення: 21.09.2023)
13. Папп В. В. Сільський зелений туризм як пріоритетний напрям розвитку сільських територій України. *Агросвіт*. 2015. №18. С. 17–22.
14. Костиця М. Ю. Становлення організаційних форм українського географічного краєзнавства. *Географія та основи економіки в школі*. 2005. №3. С. 39–41.
15. Липчук Н. В. Розвиток агротуризму як напрямок диверсифікації особистих селянських господарств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (економіка сільського господарства і АПК)». Львів, 2007. 22 с.
16. Ільчук М. М. Інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств аграрної сфери. *Біоресурси і природокористування*. 2016. Т. 4. №1 – 2. С. 133–143.
17. Ісаєнко В. М. Забезпечення якості продукції та послуг в агротуризмі. *Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції*. 2017. Вип. 19. №1. С. 247–252.
18. Медлік С. Зелений туризм. URL : <http://uk.wikipedia.org> (дата звернення: 28.09.2023)
19. Шевченко І. В. Маркетинг у сільському зеленому туризмі. URL : <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.1/317.pdf> (дата звернення: 08.10.2023)
20. Петлін І. В. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Західному регіоні України. *Вісник Львівського інституту економіки та туризму*. 2008. №3. С. 210–213.
21. Власенко І. В., Іващенко А. В. Функціонування сільського зеленого туризму в умовах ринкової економіки України. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг* : зб. наук. пр. Харків : ХДУХТ, 2017. Вип. 1 (25). С. 218–233.

22. Гончарук І., Томашук І. Державне регулювання розвитку ресурсного потенціалу сільських територій: загальні аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. №4 (32). С. 19–30.
23. Іванишин В. В., Печенюк А. П. Особливості статистичних досліджень сільського зеленого туризму. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 12. С. 730–735.
24. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку : монографія / За заг. ред. проф. В. Г. Герасименка. Одеса : Астропринт, 2013. 335 с.
25. Михайлик А. Сільський туристичний кластер. *Зеленопорядний вісник*. 2017. №12. С. 14–17.
26. Пасека С. Р. Сільський зелений туризм як запорука розвитку сільських територій *Вісник Черкаського університету*. Серія «Економічні науки». 2017. №4. Ч. 1. С.80–86.
27. Пінчук Т. А. Агротуризм як форма підприємництва у сільській місцевості. URL : https://tourlib.net/statti_ukr/pinchuk2.htm (дата звернення: 22.04.2023)
28. Гварліані Т. Є., Бородін О. М. Сільський та аграрний туризм як специфічні види туризму. *TERRAECONOMICUS*. 2021. Т. 9. №4. С. 61–65.
29. Корнієнко О. М., Зайцева В. М. Аналіз та оцінка потенціалу туристських територій : навч. посіб. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022. 288 с.
30. Корнієнко О. М., Кукліна Т. С., Жилко О. В. Імідж українських регіонів у контексті розбудови бренду України. *Туристична галузь України в період Євроінтеграції: теоретичний аспект* : монографія / А. В. Віндюк та ін.; за заг. ред. В. М. Зайцевої. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2021. С. 53–79.
31. Eurostat. 2023. URL : <https://ec.europa.eu/eurostat/> (дата звернення:

08.10.2023)

32. Соловйова О., Красняк О., Черкаська В., Ревкова А. Стратегічний розвиток міжнародної корпоративної соціальної відповідальності в агробізнесі. *Економіка Екологія Соціум*. 2022. №6 (4). С. 51–64.

33. UNWTO. 2023. Tourism and rural development: a policy perspective. UNWTO Member states survey on tourism for rural development. URL : <https://www.unwto.org/> (дата звернення: 29.09.2022)

34. ГО «Спілка сільського зеленого туризму України». URL : <https://www.greentour.com.ua/> (дата звернення: 13.11.2023).

35. Щербакова Н. О. Стан туристичної галузі України та процес її відтворення в післявоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2022. №39. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1353> (дата звернення: 22.10.2023)

36. Бондар Ю., Легінькова Н. Екотуризм як важлива складова стратегії сталого розвитку України. *Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України*: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. Збірник наукових праць. Кропивницький : ЛА НАУ, 2019. С. 338–346.

37. Україна отримала рекордні 244 млн. грн. туристичного збору. *Державне агентство розвитку туризму*. URL : <https://www.tourism.gov.ua/blog/ukrayina-otrimala-rekordni-244-mln-grn-turistichnogo-zboru> (дата звернення: 09.11.2023)

38. 4,2 млн. іноземців та 14,7 млн. українців: дані про перетин державного кордону за 2021 р. *Державне агентство розвитку туризму*. URL : <https://www.tourism.gov.ua/blog/4-2-mln-inozemciv-ta-14-7-mln-ukrainsivdani-pro-peretin-derzhavnogo-kordonu-za-2021-rik> (дата звернення: 09.11.2023)

39. Через війну надходження до держбюджету від тургалузі скоротилися на 18%. URL : <https://www.tourism.gov.ua/blog/cherez-viynu>

nadhodzhennya-doderzh-byudzhetu-vid-turgaluzi-skorotilisya-na-18? (дата звернення: 23.10.2023)

40. Маджумдар К., Гончарова К. Повстати з руїн. Які країни після війни стали популярними у туристів? *РБК-Україна*. URL : <https://www.rbc.ua/ukr/travel/-1647724135.html> (дата звернення: 15.10.2023)

41. Щербакова Н. О. Стан туристичної галузі України та процес її відтворення в післявоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2022. №39. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1353> (дата звернення: 22.10.2023)

42. Як війна змінить мандрівки Україною після перемоги над ворогом. URL : www.rbc.ua/ukr/travel/novaya-stranitsa-voyna-izmenit-puteshestviya1-649942226.html (дата звернення: 12.09.2023)

43. Корнієнко О. М. Перспективи відновлення туристичної сфери в повоєнний період. *Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Запоріжжя, 25 листопада 2022 р. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022. С. 203–207.

44. Звіт за результатами опитування «Проведення дослідження внутрішнього та виїзного туризму українців», 2021. URL : <https://drive.google.com/file/d/1VbzkC8sG9muJGJjEUCFkzBfAsIVbke9A/view> (дата звернення: 12.10.2023)

45. Корнієнко О. М., Цвілий С. М. Посткоронавірусне відновлення бізнес-активності мікропідприємств сфери гостинності регіону. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління*. 2021. №3. С. 73–78.

46. Жуковський М. О. Сільський зелений туризм як напрям підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Глобальні виклики для індустрії гостинності: економіка, менеджмент, дорадництво: збірник тез доповідей міжнародної наук.-практ. конф. (18 – 19 травня 2021 р.)*. Київ : НУБіП України, 2021. С. 216–220.

47. Офіційний веб-сайт Міжнародної Громадської Асоціації учасників біовиробництва «БІОЛан Україна» URL : <http://www.biolan.org.ua/uk/news/?newsid=111> (дата звернення: 12.11.2023)

48. International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM). URL : http://www.ifoam.org/about_ifoam/principles/index.html (дата звернення: 12.11.2023)

49. Продовольча та сільськогосподарська організація. Глобально важливі системи сільськогосподарської спадщини (GIAHS) URL : <https://www.fao.org/giahs/giahsaroundtheworld/en/> (дата звернення: 22.10.2023)

50. World Tourism Organization. UNWTO. Recommendations on Tourism and Rural Development – A Guide to Making Tourism an Effective Tool for Rural Development. UNWTO. Madrid. URL : <https://doi.org/10.18111/9789284422173> (дата звернення: 13.10.2023)

51. World Tourism Organization. UNWTO. Tourism and Rural Development: Understanding Challenges on the Ground – Lessons learned from the Best Tourism Villages by UNWTO Initiative. UNWTO. Madrid. URL : <https://doi.org/10.18111/9789284424368> (дата звернення: 13.10.2023)

52. Global Sustainable Tourism Council. Sustainable Travel Report. Booking.com. 2022.

53. RuralTour. URL : <https://www.ruraltour.eu/products> (дата звернення: 16.10.2023)

54. Корнієнко О. М., Кукліна Т. С., Біленко М. О. Туристична галузь України: стан та шляхи відновлення. *Інвестиції : практика та досвід*. 2022. №22. С. 68–73.

55. Корнієнко О. М., Цвілій С. М. Посткоронавірусна маркетингова політика утримання лояльних споживачів готельно-ресторанного продукту. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2021. №42. 50 с.

56. V. Zaitseva, S. Tsviliy, D. Gurova, D. Mamotenko O. Korniienko. Postcoronavirus formation of tourist micro-business of the region on the basis of

economic security. Management, finance, economics: modern problems and ways of their solutions : collective monograph. USA. Boston: Primedia eLaunch, 2021. P. 169–202.

57. Чижеліков О. Л. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в світі та Україні. *Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства* : матеріали міжнар. наук. конф., 10 лист. 2023 р. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2023. С. 696–700.